

TRANSPARENCY
INTERNATIONAL
SLOVENSKO

150 PROTIKORUPČNÝCH ODPORÚČANÍ PRE SLOVENSKO

ODPORÚČANIA PRE POLITIKOV, AKTIVISTOV,
ŠTÁTNYCH MANAŽÉROV I STAROSTOV

Transparency International Slovensko (TIS) je popredná nezisková mimovládna organizácia na Slovensku. TIS patrí medzi 90 národných pobočiek celosvetového hnutia proti korupcii Transparency International. TIS verí, že s korupciou sa dá bojovať, najmä zvýšením transparentnosti a zredukovaním byrokracie. Protikorupčná stratégia TIS sa zakladá na úzkom dialógu s partnermi zo súkromného sektora, občianskej spoločnosti a verejného sektora. Aby TIS splnila svoj cieľ, ktorým je podpora prijímania a implementácie protikorupčných programov a zvýšenie transparentnosti vo verejnom sektore, snaží sa o spoluprácu so všetkými relevantnými aktérmi.

www.transparency.sk

ISBN 978-80-89791-04-0

© 2015 Transparency International Slovensko. Všetky práva vyhradené.

Autor: Transparency International Slovensko

Recenzent: Gabriel Šipoš, riaditeľ Transparency International Slovensko
Prieskum verejnej mienky pre TIS: Martin Soliarik, Agentúra FOCUS

© Cover photo: iStockphoto/Chris Hepburn

Transparency International Slovensko nenesie nijakú zodpovednosť za dôsledky použitia týchto informácií na iný účel alebo v iných súvislostiach. Obsah prípadových štúdií vychádza informácií z mediálnych zdrojov a Transparency International Slovensko nenesie žiadnu zodpovednosť za informácie, ktoré boli publikované v médiách.

Táto publikácia je vydaná v rámci projektu Protikorupčné agentúry a vymáhateľnosť protikorupčných nástrojov v krajinách strednej a východnej Európy, spoločného projektu organizácií z piatich krajín (V4 krajín a Estónska). Tento projekt bol financovaný s podporou Európskej komisie a Medzinárodného vyšehradského fondu. Táto publikácia reprezentuje výlučne názor autorov a Európska komisia ani Medzinárodný vyšehradský fond nezodpovedajú za akékoľvek využitie informácií obsiahnutých v tejto publikácii.

**Spolufinancované z prostriedkov programu
Prevenčia a boj proti kriminalite Európskej
Komisie.**

OBSAH

1. KORUPCIA NA SLOVENSKU	4
Trendy rozšírenosti korupcie na Slovensku podľa sektorov	8
2. PROTİKORUPČNÉ ODPORÚČANIA	12
Prístup k informáciám: Predpoklad transparentnosti prijímania rozhodnutí	12
Ako žiadať o informácie?	12
Informácie pre povinné osoby	14
Ako sa dodržiava infozákon	16
2.1. Odporúčania pre prístup k informáciám	18
2.2. Odporúčania pre financovanie politických strán	18
2.3. Odporúčania pre konflikt záujmov	19
2.4. Odporúčania pre súdnictvo, prokuratúru a políciu	22
2.5. Odporúčania pre zdravotníctvo	23
2.6. Odporúčania pre samosprávy	25
Ako zverejňovať zmluvy, faktúry a objednávky	33
2.5. Odporúčania pre verejné firmy	34
Kam nahlásiť korupciu?	37

1. KORUPCIA NA SLOVENSKU

Transparency International definuje korupciu ako zneužitie zverenej moci na získanie osobného prospechu.

Transparency International definuje korupciu ako zneužitie zverenej moci na získanie osobného prospechu. Už uvedená definícia naznačuje, že ide o fenomén, ktorý je ťažké exaktne merať a odhaliť. Na rozsah výskytu korupčných transakcií v danom časovom horizonte poukazujú oficiálne štatistiky tých prípadov, keď bola korupcia zistená a objasnená políciou, ďalej konkrétne počty obžalovaných prokuratúrou a odsúdených.

Trestná štatistika a korupcia

Indikátorom stavu korupcie je počet osôb stíhaných či odsúdených za dané trestné činy. Vývoj na Slovensku na základe uvedených ukazovateľov na Slovensku je načrtnutý v tabuľke 1.

Tabuľka 1: Počet zistených a objasnených trestných činov korupcie a počet odsúdených v rokoch 2001-2013¹

Rok	Zistené ^{a)}	Objasnené ^{a)}	Obžalovaní ^{b)}	Odsúdení ^{c)}	Odsúdení na Špeciálnom súde ^{d)}
1997	14	14			
1998	14	14			
1999	57	54			
2000	108	98			
2001	83	78	84	37	-
2002	139	118	92	80	-
2003	148	97	97	75	-
2004	207	163	80	70	-
2005	238	188	74	64	16
2006	278	153	147	112	74
2007	242	141	97	168	120
2008	265	180	102	130	82
2009	238	265	160	164	127
2010	148	82	99	167	159
2011	195	130 ²	93	130	131
2012	135	82 ³	83	130	111
2013	123	54	121	127	110

Zdroj: Ministerstvo vnútra SR, Ministerstvo spravodlivosti SR, Generálna prokuratúra SR, Prezídium Policajného zboru SR, Špeciálny súd v Pezinku a Špecializovaný trestný súd v Pezinku.

¹ a) Informácie získané z Ministerstva vnútra SR, rok 2007, 2008 – Prezídium Policajného zboru SR; b) Informácie získané z Generálnej prokuratúry SR; c) Informácie získané z Generálnej prokuratúry SR; d) Informácie získané zo Špecializovaného súdu v Pezinku.

² Navyše, 60 osôb sa dohodlo o vine a treste.

³ Navyše, 80 osôb sa dohodlo o vine a treste.

Aj napriek tomu, že uvedené dáta naznačujú, že za ostatné roky sa stabilizoval počet zistených prípadov korupcie na Slovensku, ako aj počet obžalovaných a odsúdených za trestné činy spojené s korupciou, korupcia na Slovensku takmer beztrestná. V priemere **za rok súdy potrestajú páchatelov za úplatky v priemere za 120 tisíc eur, hoci odhady o ich výskyte na Slovensku sú tisícnásobne vyššie**. Analyzovaním rozhodnutí špecializovaného trestného súdu vo veciach korupcie za roky 2012 až 2014 Transparency zistila, že ročne sa odhalí korupcia len za 120 tisíc eur.

Za rok súdy potrestajú páchatelov za úplatky v priemere za 120 tisíc eur, hoci odhady o ich výskyte na Slovensku sú tisícnásobne vyššie.

Až 48 % zo všetkých úplatkov, ktoré sa dostali pred súd boli úplatky nižšie ako 20 eur. Úplatky vyššie ako 100 eur tvoria len približne štvrtinu zo tých, o ktorých súd rozhodoval. Len 5% zo skúmaných rozhodnutí sa týkalo závažnej korupcie v súvislosti s verejnými obstarávaniami, eurofondami či voľbami. Najviac sa podpláca v konaní pred úradmi za potvrdenia o pracovnej neschopnosti a za neriešenie priestupkov.

S akými dôkazmi súd pracoval však verejnosť väčšinou nevidí. **Až tri štvrtiny z rozhodnutí o trestoch za korupciu odôvodnenie neobsahujú.** Sú totiž ukončené tzv. dohodou o vine a treste medzi prokurátorom a obžalovaným, resp. trestným rozkazom. Práve úloha prokuratúry je tak v celom procese odhalovania korupcie rozhodujúca.

Štátni funkcionári či zamestnanci sú súdmi oslobodzovaní spod obžaloby korupcie štyrikrát častejšie ako bežní občania. Súvisí to s faktom, že súdy udeľujú tresty za podplácania ďaleko častejšie ako za prijímanie úplatkov. **Výšku udeleného trestu ovplyvňuje skôr priznanie páchatela ako celospoločenská významnosť kauzy.** Viac nepodmienečných trestov padlo za pár eurové úplatky ako za korupciu v súvislosti s tendrami. Tabuľka číslo 2 poukazuje ako súdy trestajú korupciu.

Tabuľka 2: Udelené tresty za korupciu

Obžalovaný	Trestný čin	Úplatok	Trest		
			nepodmienečný	podmienečný	peňažný
účastník verejného obstarávania	podplácanie	7.836,- eur	-	-	2.000,- eur
účastník verejného obstarávania	podplácanie	3.900,- eur	-	-	2.000,- eur
účastník verejného obstarávania	podplácanie	5.300,- eur	-	-	2.500,- eur
účastník verejného obstarávania	podplácanie	5.750,- eur	-	-	4.000,- eur
účastník verejného obstarávania	podplácanie	8.080,- eur	-	-	5.000,- eur
externý poradca premiérky	prijímanie úplatku	30.000,- eur	-	1 rok	10.000,- eur
účastník verejného obstarávania	podplácanie	42.500,- eur	-	20 mesiacov	15.000,- eur
poslanci obedného zastupiteľstva	prijímanie úplatku	300,- eur	-	2 roky	160,- eur
inšpektor	prijímanie úplatku	200,- eur	-	3 roky	500,- eur
kontrolór	prijímanie úplatku	500,- eur	-	3 roky	4.000,- eur
inšpektor	prijímanie úplatku	10 kg ryže, kešu oriešky, nápoje	5 rokov	-	-

Ako trestáme korupciu: Za miliónové tendre podmienka, za 10 kil ryže 5 rokov natvrdo

V auguste 2010 prepukol škandál spájajúci podnikateľa Miroslava Dvornického s tendrami na Ministerstve obrany za 1,7 milióna eur. Od roku 2009 za ministrovania Jaroslava Bašku, práve Dvornický mal vyberať 10 % z ceny zákaziek od firiem, ktoré mali záujem vyhrať verejné obstarávanie. Vyšetrovatelia Úradu boja proti korupcii našli pri zásahu u Dvornického 173 tisíc eur rozdelených v obálkach s menami firiem, ktoré uspeli v obstarávaníach na Ministerstve obrany.

Súd uložil v 5 zo 6 prípadov len peňažné tresty vo výške od 2.000,- eur do 5.000,- eur. Iba v jednom prípade dostal páchatel' podmienený trest odňatia slobody v kombinácii s peňažným trestom vo výške 15 tisíc eur, pričom výška získanej zákazky od Ministerstva obrany bola približne 425 tisíc.

V apríli 2011 inšpektor potravinovej správy prijal v predajne s kórejskými potravinami úplatok vo forme 10 kg ryže, dve balenia kešu orieškov a niekoľko fliaš po záručnej dobe za zhruba tridsať eur. Ako verejnému činiteľovi mu špecializovaný trestný súd napařil nepodmienečný trest odňatia slobody na 5 rokov. Príťažilo mu, že sa nepriznal, keďže tvrdil, že úplatok mu vnútila vedúca predajne, čo mu súd neuveril.

Je nesporné, že korupcia, bez ohľadu na to, či ide o prijímanie úplatku alebo podplácanie ohrozuje právny štát, riadne fungovanie štátnych orgánov a inštitúcií, hospodársky rozvoj krajiny. Práve preto by tresty za korupčné trestné činy ukladané špecializovaným trestným súdom mali byť silným nástrojom nielen spravodlivosti, ale aj prevencie. Transparency má však veľké pochybnosti, či dnes tomu tak naozaj je.⁴

Kľúčovými miestami pre efektívnejšie odhalovanie korupcie sú polícia a prokuratúra. Na ich čele by mali byť ľudia, ktorí majú výsledky aj morálny kredit v boji proti korupcii. Pri dohodách o vine a treste by mali byť zverejňované podrobnosti o dôkazoch. A v neposlednom rade by mal parlament prijať funkčný zákon o majetkových priznaniach verejných funkcionárov, ako aj zákon o ochrane ľudí, ktorí korupciu polícii nahlásia.

Prieskumy verejnej mienky a korupcia

Na stav korupcie vo verejnom sektore na Slovensku poukazujú aj prieskumy verejnej mienky, pričom v oblasti rozsahu korupcie na Slovensku sú k dispozícii viaceré – poukazujúce na stav korupcie na makro úrovni, ako aj na úrovni jednotlivých oblastí pôsobenia verejného sektora.

Podľa najcitovanejšieho svetového rebríčka vnímania korupcie (**Corruption Perception Index - CPI**) od Transparency International **skončilo v roku 2014 Slovensko na 54. mieste zo 175 krajín**. Ide o zlepšenie o šesť miest oproti roku 2013. (berúc do úvahy mierne nižší počet hodnotených štátov v rebríčku tento rok). CPI uvádza poradie krajín podľa vnímania korupcie v ich verejnom sektore. Je indikátorom miery rozšírenia korupcie takmer po celom svete tak, ako ho vnímajú respondenti prieskumov organizovaných renomovanými medzinárodnými inštitúciami. Hodnota daného indexu sa pohybuje od 0 po 10, pričom čím je hodnota vyššia, tým je v príslušnej krajine vnímaná nižšia korupcia. Hodnoty CPI pre Slovensko sú uvádzané v nasledujúcej tabuľke.⁵

⁴ Viac príkladov o tom ako sa trestá korupcia na Slovensku nájdete na blogu Transparency: <http://transparency.blog.sme.sk/c/362969/ako-trestame-korupciu-za-milionove-tendre-podmienka-za-10-kil-ryze-5-rokov-natvrdo.html>

⁵ Pre kompletnejšie výsledky pozri: <http://www.transparency.org/cpi2014>

Tabuľka 3: Vývoj vnímania korupcie (CPI) v krajinách V4 za posledných 11 rokov

Krajina	CPI '04	CPI '05	CPI '06	CPI '07	CPI '08	CPI '09	CPI '10	CPI '11	CPI '12	CPI '13	CPI '14
SR	4,0	4,3	4,7	4,9	5,0	4,5	4,3	4,0	46	47	50
ČR	4,2	4,3	4,8	5,2	5,2	4,9	4,6	4,4	49	48	51
Poľsko	3,5	3,4	3,7	4,2	4,6	5,0	5,3	5,5	58	60	61
Maďarsko	4,8	5,0	5,2	5,3	5,1	5,1	4,7	4,6	55	54	54

V roku 2012 Transparency International aplikovalo zmenu metodiky. Škála vnímania korupcie vo verejnom sektore je od 0 do 100, kde 0 znamená, že krajiny sú vnímané ako vysoko skorumpované a 100, kedy je krajina vnímaná ako krajina bez vyskytu korupcie.

Zdroj: Transparency International

Dáta uvedené v tabuľke naznačujú, že na Slovensku bola vnímaná najrozšírenejšia korupcia z krajín V4. Zlepšenie v hodnotení za rok 2014 je možné pripísať pokroku, ktorý Slovensko zaznamenalo vďaka prijatiu **zákona ochrane oznamovateľov korupcie**, za prísnejšiu úpravu **financovania politických strán ako aj za zavedenie elektronického trhoviska** v systéme štátnych zákaziek. Pozitívnym signálom bol aj **odchod Štefana Harabina** z čela slovenskej justície.⁶

Barometre korupcie

Podľa **Globálneho barometra korupcie** z roku 2013, **každý piaty Slovák za posledných 12 mesiacov dal aspoň raz niekde úplatok v akejkoľvek forme**. Najčastejšie sa tento jav vyskytoval pri stretnutí so zdravotníctvom, kde tak učinilo až 28% z tých, ktorí mali za posledný rok so zdravotníctvom nejakú skúsenosť.

Až 56% opýtaných si myslí, že korupcia sa na Slovensku za posledné dva roky zvýšila a až 63% považuje vládne protikorupčné aktivity za neefektívne. Pozoruhodným je tiež fakt, že tri pätiny respondentov majú pocit, že vláda slúži najmä záujmom pár veľkých hráčov, ktorí sledujú svoje ciele.

Podľa špeciálneho **Eurobarometra** zameraného na korupciu z roku 2013 vníma 90 percent Slovákov korupciu ako rozšírenú, čo je výrazne viac v porovnaní s priemernou hodnotou 76 percent v EÚ. Dve tretiny Slovákov vnímajú korupciu ako najväčšiu prekážku podnikania na Slovensku, čo výrazne bráni vytváraniu pracovných miest.⁷

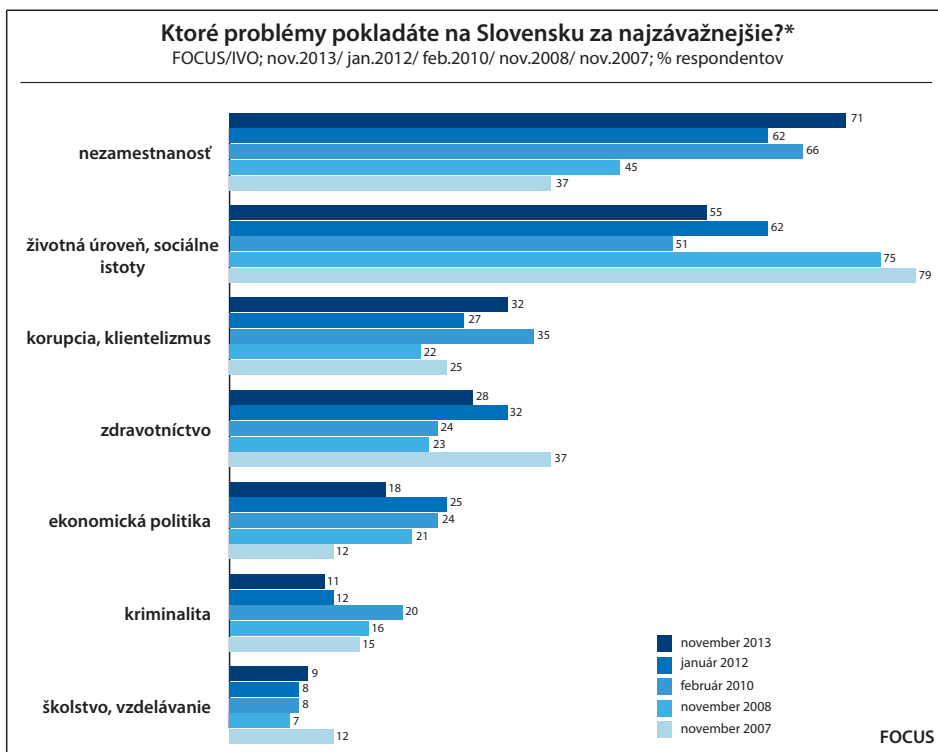
⁶ Pre viac informácií pozri: <http://www.transparency.sk/sk/slovensko-v-boji-proti-korupcii-pokrocilo-vyzvou-bude-prax/>

⁷ Pre viac informácií pozri: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_397_en.pdf

Trendy rozšírenosti korupcie na Slovensku podľa sektorov

Podľa prieskumu verejnej mienky, ktorý pre Transparency International Slovensko vykonala **agentúra FOCUS** vo februári 2015, **korupcia** patrí z pohľadu občanov SR stále **medzi najzávažnejšie problémy na Slovensku**. V prieskume v novembri 2013 ju pri otvorenej otázke uviedla takmer **tretina** respondentov (32%) a je tak na treťom mieste v rebríčku najzávažnejších problémov: po nezamestnanosti a životnej úrovni. Za oblasti s najviac rozšíreným úplatkárstvom na Slovensku sú považované zdravotníctvo (64%) a sudy a prokuratúra (62%).

Prezentované údaje sú výsledkom reprezentatívneho kvantitatívneho prieskumu, ktorý uskutočnila agentúra FOCUS v dňoch od 27.1. do 3.2. 2015 prostredníctvom siete vyškolených anketárov na reprezentatívnej vzorke 1 010 obyvateľov SR vo veku od 18 rokov. Údaje boli zozbierané metódou štandardizovaných rozhovorov (face-to-face interviews) zaznamenaných do dotazníka. Respondenti boli vybraní kvótnym výberom. Výberovými znakmi boli pohlavie, vek, vzdelanie, národnosť, veľkosť sídla a región (kraj) bydliska. Vzorka respondentov je reprezentatívna pre populáciu SR vo veku od 18 rokov. Veľkosť výberovej vzorky umožňuje zovšeobecniť základné výsledky prieskumu na populáciu SR vo veku od 18 rokov s maximálnou odchýlkou $\pm 3\%$. Údaje boli spracované štatistickými metódami programu SPSS for Windows. Všetky údaje uvedené v tabuľkách sú v percentách.

* Respondenti odpovedali na otvorenú otázku: „Ktoré problémy pokladáte na Slovensku za najzávažnejšie?“, možnosť troch odpovedí; v grafe sú uvádzané len vybrané problémy. Zdroj: FOCUS pre TIS, 2015

Miera rozšírenia úplatkárstva vo vybraných oblastiach

Za **oblasti s najviac rozšíreným úplatkárstvom** na Slovensku sú považované **zdravotníctvo (64%) a súde a prokuratúra (62%)**.

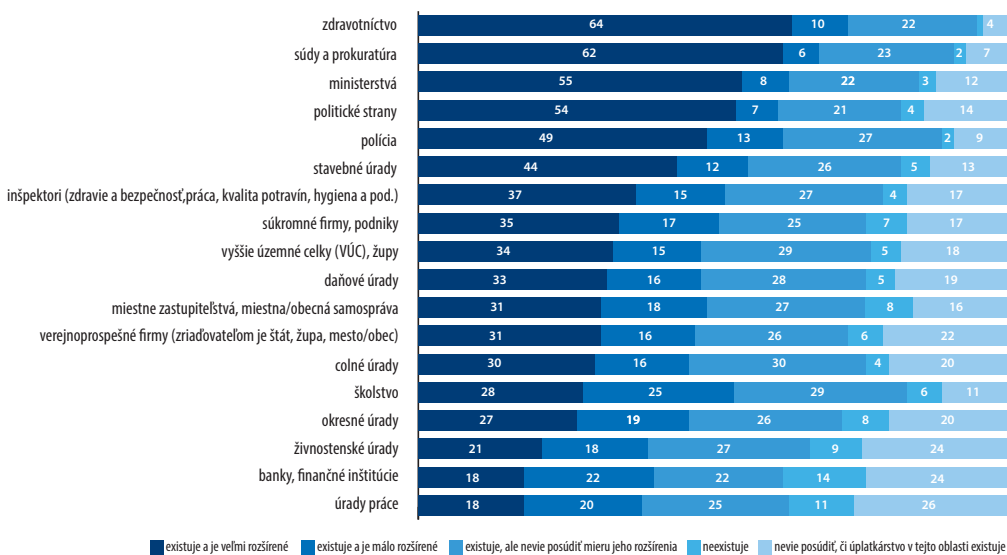
Viac ako polovica respondentov považuje za oblasti s veľmi rozšíreným úplatkárstvom **ministerstvá (55%) a politické strany (54%)**.

Na ďalších miestach sa v rámci rebríčka oblastí s najrozšírenejším úplatkárstvom umiestnili: polícia (49%), stavebné úrady (44%), inšpektori – zdravie a bezpečnosti, práce, kvality potravín, hygieny apod. (37%), súkromné firmy (35%), VÚC (34%), daňové úrady (33%) atď. Naopak, na konci tohto rebríčka sú úrady práce (18%), banky a finančné inštitúcie (18%) a živnostenské úrady (21%).

Oproti poslednému prieskumu v roku 2012 **adať zvýšenie vnímania rozšírenej korupcie takmer vo všetkých oblastiach** (okrem oblastí súkromných firiem / podnikov a oblastí úradov práce) avšak najsilnejšie v oblastiach: súde a prokuratúra (z 52% na 62% - čo je nárast o 10 percentuálnych bodov), polícia (z 43% na 49% - nárast o 6 percentuálnych bodov), daňové úrady (z 27% na 33% - nárast o 6 percentuálnych bodov), okresné/ obvodné úrady (z 21% na 27% - nárast o 6 percentuálnych bodov).

Miera rozšírenia úplatkárstva vo vybraných oblastiach

FOCUS; február 2015, % respondentov

FOCUS

Zdroj: FOCUS pre TIS, 2015

Miera rozšírenia úplatkárstva vo verejných službách

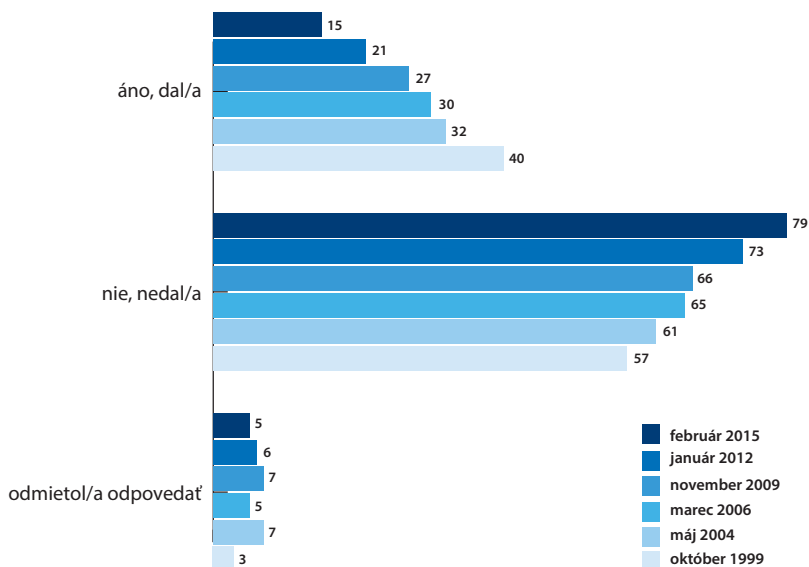
V priebehu posledných 3 rokov **dalo pracovníci vo verejných službách úplatok 15%** respondentov. V porovnaní s predchádzajúcimi výskumami má dávanie úplatku pracovníkom vo verejných službách **klesajúcu tendenciu** (v porovnaní s r. 1999 až o 25%).

Viac ako tri štvrtiny respondentov (79%) úplatok pracovníkovi vo verejných službách za posledné 3 roky nedali.

Na otázku o poskytnutí úplatku odmietlo odpovedať 5% respondentov.

Dali ste v priebehu posledných troch rokov úplatok či už formou daru, protislužby alebo peňazí pracovníkovi vo verejných službách?

FOCUS; feb.2015/ jan.2012/ nov.2009/ mar.2006/ máj.2004/ okt.1999; % respondentov

FOCUS

Zdroj: FOCUS pre TIS, 2015

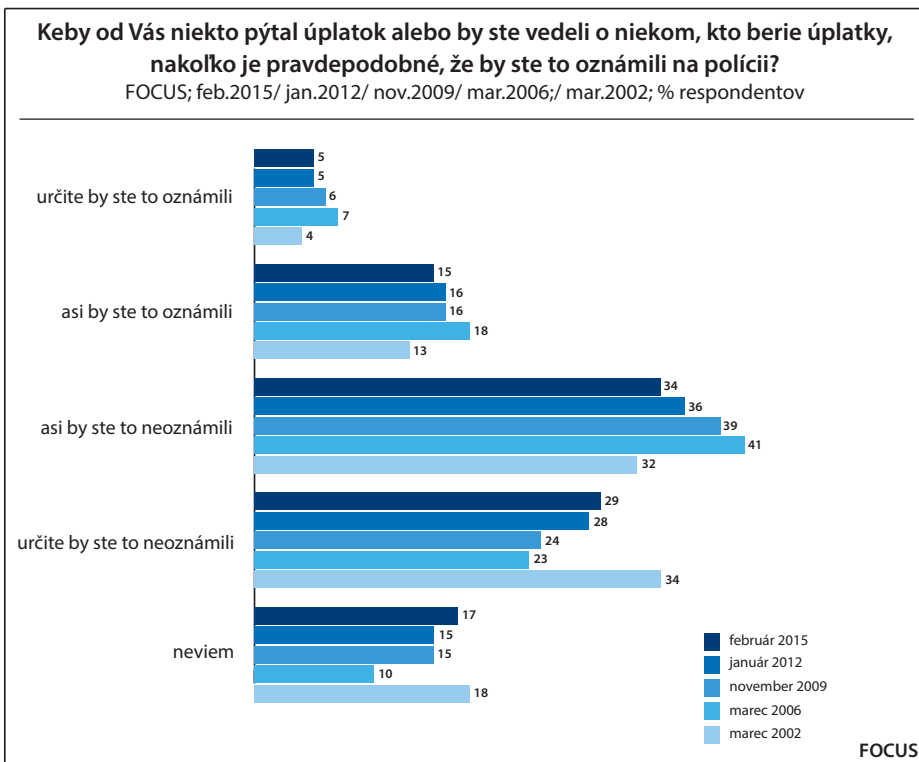
Trend oznamovania korupcie na polícii

TIS sa dlhodobo pozerá aj na záujem verejnosti oznamovať korupčné praktiky na polícii, čo do istej miery odzrkadľuje dôveru v danú inštitúciu, ktorá je nevyhnutná na potrestanie aktérov korupčných transakcií. Oznamovanie korupcie a inej protispoločenskej činnosti má od januára 2015 aj legislatívnu podporu. Historický prvý **zákon o ochrane oznamovateľov** zakotvuje sa **povinnosť orgánov verejnej moci a zamestnávateľov s viac ako 50 zamestnancami vytvoriť vnútorný kontrolný systém prijímania a vybavovania podnetov**. Bude môcť ísť o podnety, ktoré budú poukazovať nielen na protiprávne konanie, ale

aj na iné nekalé, neetické či nehospodárne konanie a takisto o anonymné oznámenia o závažnej protispoločenskej činnosti.⁸

Aj napriek ochrane, ktorú zákon poskytuje oznamovateľovi, na otázku keby od respondentov niekto pýtal úplatok alebo by vedeli o niekom, kto berie úplatky, len **jedna pätina respondentov (20%) odpovedala, že je pravdepodobné, že by to oznámili na políciu** - pričom určite by to oznámilo 5% respondentov a asi by to oznámilo 15% respondentov. Tento stav „občianskej statočnosti“ má v poslednom období mierne klesajúcu tendenciu (v roku 2006 – to bolo 25%, v r. 2009 – 22%), avšak stále je vyšší oproti r. 2002 (vtedy iba 17%).

Naopak, úplatkárstvo by **neoznámili takmer dve tretiny respondentov (63%)**, čo je približne rovnako ako v poslednom výskume – v roku 2012 (64%). Na otázku nevedelo odpovedať až 17% respondentov.

Zdroj: FOCUS pre TIS, 2015

Transparency bude pozorne sledovať ako sa bude zákon o ochrane oznamovateľov aplikovaný v praxi a bude podporovať informovanosť verejnosti, aby občania poznali svoje práva a aktívne sa zapájali do rozhodovacích procesov a verejnej kontroly.

⁸ Viac informácií na internetovej stránke Ministerstva vnútra: <http://www.minv.sk/?tlacove-spravy-7&sprava=od-januara-2015-je-ucinny-zakon-o-ochrane-oznamovatelov-protispolocenskej-cinnosti>

2. PROTİKORUPČNÉ ODPORÚČANIA TRANSPANRENCY INTERNATIONAL

Prístup k informáciám: Predpoklad transparentnosti prijímania rozhodnutí

Informácie znamenajú moc. Keď nemáme dostatok informácií o činnosti verejných inštitúcií, je ťažké brať ich na zodpovednosť. Otvára sa priestor pre zlý manažment verejných prostriedkov, zanedbávanie zákonných povinností či korupciu.

Zákon o slobodnom prístupe k informáciám je jedným z hlavných nástrojov verejnosti pre kontrolu zodpovedných. Aj v krajinách, kde zákony zaručujú široký prístup k informáciám, však verejnosť často naráža na vzdorovité inštitúcie, ktoré svoje povinnosti poskytovať informácie ignorujú alebo popierajú. Jedinou možnosťou domôcť sa svojho práva na informácie je v mnohých krajinách často zdĺhavý či nákladný súdny proces. Ani súd však v mnohých krajinách nemá právo priamo nariadiť zverejnenie informácie; zodpovednej inštitúcii za pochybenie neraz nehrozia žiadne sankcie. Kontrolu verejnej moci tiež komplikuje nedostatočná informovanosť o práve na prístup k informáciám.

Ako žiadať o informácie?

Zákon o slobodnom prístupe k informáciám je nielen nástrojom, prostredníctvom ktorého má občan možnosť získať informácie od obce, samosprávneho kraja alebo štátneho orgánu, ale je aj prostriedkom ich kontroly. Poskytnúť informácie je zákonnou povinnosťou týchto subjektov a právom občana.

Povinnosť sprístupniť informácie

Povinnosť sprístupniť informácie, ktoré **majú k dispozícii** je uložená nasledovným subjektom:

- štátne orgány
- obce
- VÚC
- právnické osoby zriadené zákonom, štátnym orgánom, VÚC alebo obcou
- právnické a fyzické osoby, ktoré rozhodujú o právach a povinnostiach fyzických alebo právnických osôb, avšak len v rozsahu ich rozhodovacej činnosti.

Na druhú stranu právnické osoby založené povinnou osobou, t.j. štátnym orgánom, VÚC, obcou majú povinnosť sprístupniť **len tie informácie, ktoré sa týkajú hospodárenia s verejnými prostriedkami, nakladania s majetkom štátu, majetkom VÚC, obce a informácie o životnom prostredí.**

Žiadateľ o informácie nemá žiadnu povinnosť uvádzať dôvod alebo preukazovať právny záujem na sprístupnení informácií.

Obmedzenia prístupu k informáciám

Prístup k informáciám môže byť obmedzený na základe zákonom stanovených podmienok a to predovšetkým pokiaľ ide o:

- utajované skutočnosti
- osobné údaje
- bankové tajomstvo
- daňové tajomstvo
- obchodné tajomstvo a pod.

Zverejňovanie informácií

Povinné zverejňovanie

Je to zverejňovanie informácií na verejne dostupnom mieste, pričom ide o informácie týkajúce sa spôsobu zriadenia povinnej osoby, jej právomocí a kompetencie, miesta, času a spôsobu získania informácií od povinnej osoby, miesta a spôsobu podania opravného prostriedku a pod.

Sprístupnenie informácií na žiadosť

Žiadosť o slobodnom prístupe k informáciám musí mať **zákonom stanovené náležitosti**. Žiadosť o sprístupnenie informácií môže byť podaná **písomne, ústne, faxom, elektronickou poštou alebo iným technickým prostriedkom**.

Náležitosti žiadosti o sprístupnenie informácií:

- určenie povinnej osoby
- identifikácia žiadateľa
- adresa/sídlo žiadateľa
- aké informácie majú byť sprístupnené
- spôsob sprístupnenia informácií

Lehoty

Povinné osoby sú povinné sprístupniť informácie v lehote **8 pracovných dní** odo dňa doručenia žiadosti o sprístupnenie informácií. Zo závažných dôvodov, akými sú napr.: vyhľadávanie a zber požadovaných informácií mimo sídla povinnej osoby, alebo vyhľadávanie a zber väčšieho počtu oddelených informácií, môže povinná osoba **predĺžiť lehotu** na sprístupnenie informácií o **ďalších 8 pracovných dní**.

Ak povinná osoba v lehote na vybavenie žiadosti neposkytla informácie, nevydala rozhodnutie o nesprístupnení a ani informáciu nesprístupnila, predpokladá sa, že vydala rozhodnutie, ktorým odmietla informácie sprístupniť.

Poplatky

Poskytovanie informácií je **bezplatné**. Povinné osoby môžu žiadať úhradu materiálnych nákladov spojených so sprístupnením informácií. Sprístupnenie informácií však nie je možné vopred podmieňovať peňažným plnením.

Ako sa brániť pri odmietnutí poskytnutia informácií?

Odvolyvanie

Proti rozhodnutiu o nesprístupnení informácií je možné podať **odvolanie v lehote 15 dní** od doručenia rozhodnutia o nesprístupnení alebo márneho uplynutia lehoty na vybavenie žiadosti. Odvolanie sa podáva povinnej osobe, ktorá mala informácie sprístupniť, pričom však o odvolaní rozhodne nadriadený orgán povinnej osoby, ktorá mala pôvodne informácie sprístupniť a to do 15 dní od doručenia odvolania povinnou osobou.

Ak odvolací orgán v tejto lehote nerozhodne, predpokladá sa, že odvolanie zamietol a rozhodnutie povinnej osoby potvrdil. Následným opravným prostriedkom je **podanie žaloby na súd** v lehote 2 mesiacov od doručenia rozhodnutia.

Priestupky

Zákon o slobodnom prístupe k informáciám upravuje aj priestupky. Priestupkové konanie sa začína na návrh. Príslušným orgánom na prejednanie priestupku je obvodný úrad, v obvode ktorého má povinná osoba, ktorá sa dopustila priestupku sídlo.

Priestupku sa dopustí tá povinná osoba, ktorá:

- vedome vydá a zverejní nepravdivé alebo neúplné informácie
- zapríčiní porušenie práva na sprístupnenie informácií
- poruší inú povinnosť ustanovenú zákonom o slobodnom prístupe k informáciám

Informácie pre povinné osoby

Publikovať informácie o možnosti ako podať infožiadosť (vrátane kontaktov) na internetových stránkach, tak aby boli ľahko dostupné pre občana.

Osobou povinnou sprístupňovať informácie je podľa zákona o slobode informácií zákona celá povinná osoba (**celá inštitúcia**), nie jej jednotliví pracovníci, alebo určité oddelenie, útvar či sekcia.

Právo na informácie má „**každý**“

Informácie musí povinná osoba žiadateľovi sprístupniť v **plnom rozsahu bez toho, aby žiadateľ musel uviesť či preukázať dôvod**

Žiadosť o informácie musí povinná osoba vybaviť bez zbytočného odkladu, avšak najneskôr v lehote **8 pracovných dní** od podania žiadosti.

Povinná osoba **predĺžiť lehotu** na vybavenie žiadosti, **najviac však o osem pracovných dní**. maximálna lehota na vybavenie žiadosti po predĺžení je teda 16 pracovných dní.

Lehota na vybavenie žiadosti o informácie začína **plynúť prvým pracovným dňom nasledujúcim po dni, v ktorom bola žiadosť podaná** (t.j. oznámená, resp. doručená povinnej osobe).⁹

Prístup k informáciám v reaktívnej forme nie je dostatočný na vybudovanie kultúry otvorenosti pri prijímaní verejných rozhodnutí. Od verejných činiteľov a inštitúcií by sa preto malo požadovať **aktívne zverejňovať informácie** o spôsobe rozhodovania, aké stretnutia uskutočnili s rôznymi jednotlivcami a skupinami, aká dokumentácia sa predložila v snahe o ich ovplyvnenie, a koho prizvali zasadať v poradnej úlohe v rôznych odborných skupinách. Zhromažďovanie takýchto informácií okolo konkrétnych prerokovaných položiek a pripájanie k iným relevantným údajom, ktoré súvisia napríklad s programovým, procedurálnym pozadím a pozadím tvorcu rozhodnutí, môže prispieť k silnej „stope“ tvorby rozhodnutí pri zaistení, že celková práca verejného sektora je otvorenejšia a zrozumiteľnejšia pre verejnosť, a pri znížení rizika neprimeraného ovplyvňovania.

⁹ Pre viac informácií o zákone o slobodnom prístupe k informáciám pozri publikáciu Petra Wilfinga pre VIA IURIS: http://www.viaiuris.sk/stranka_data/subory/publikacie/zpibrozura.pdf

Vzor žiadosti o sprístupnenie informácií

Anna Jablonická, bytom Radlinského 2, 917 01 Trnava

**Ministerstvo vnútra SR
Pribinova 2
812 72 Bratislava**

V Trnave, dňa 24.10.2014

Vec: Žiadosť o sprístupnenie informácií

Dobrý deň,

v zmysle zák. č. 211/2000 Z.z. o slobodnom prístupe k informáciám v znení neskorších predpisov (ďalej len „zák. č. 211/2000 Z.z. o slobode informácií“) si dovoľujem obrátiť sa na Vás so žiadosťou o sprístupnenie nasledovných informácií:

1. Zmluvy na poskytnutie právnych služieb a zmluvy na poskytnutie právneho poradenstva, ktoré Ministerstvo školstva SR uzatvorilo od roku 2011 do roku 2014.
2. Zmluvy na upratovacie služby, ktoré Ministerstvo školstva SR uzatvorilo od roku 2011 do roku 2014.

Zároveň si Vás dovoľujem požiadať o potvrdenie prijatia tejto žiadosti o sprístupnenie informácií.

V zmysle § 3 zák.č. 211/2000 Z.z. o slobode informácií Vás žiadam o sprístupnenie vyššie uvedených informácií **priamo a to elektronickou formou** na emailovú adresu: a.jablonicka@yahoo.fr.

Ďakujem.

S pozdravom

Anna Jablonická

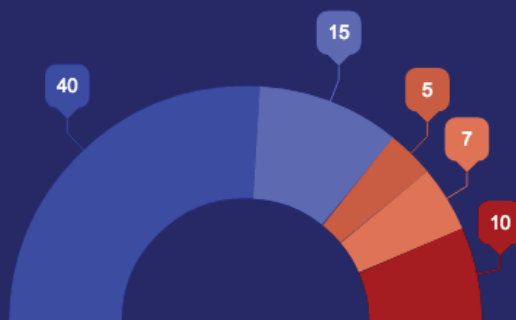
Ako sa dodržiava infozákon?

Zdravotnícke zariadenia:

Iba 40 zo 77 oslovených zdravotníckych zariadení kompletne sprístupnilo požadové informácie!

Skoro štvrtina oslovených zdravotníckych zariadení odmietla sprístupniť zmluvy o upratovaní či nákupe potravín!

- sprístupnili požadované informácie
- odpovedali čiastočne
- odkaz na ich internetovú stránku
- odmietli sprístupniť informácie
- neodpovedali na infožiadosť

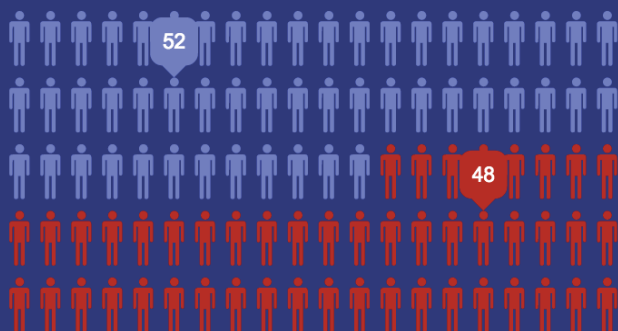
- 78% sprístupnilo informácie (aj čiastočne)
- 22% neodpovedalo na infožiadosť

"Ja sa čudujem, že sa odvážili Vám niečo jednoducho nevydať. Čo ste si žiadali, to Vám dať mali, takže ma to prekvapuje."

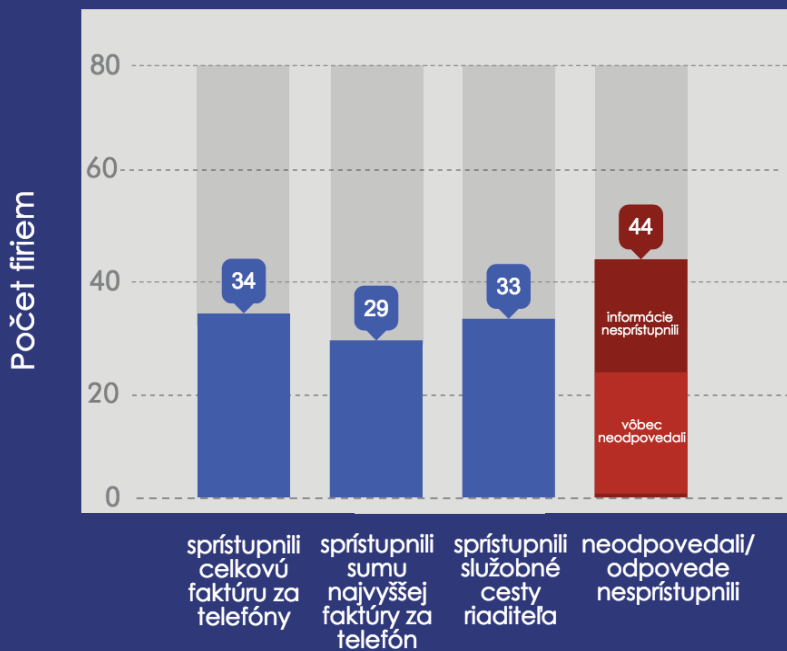
Viliam Čislák
minister zdravotníctva

Sprístupňovanie informácií samosprávami:

Len 52 zo 100 najväčších samospráv odpovedalo na žiadosť o sprístupnenie informácií v zákonnej lehote.

Odpovede verejných firiem na infožiadosť občana:

2.1. Odporúčania pre prístup k informáciám

- **Rozšíriť okruh osôb povinných** poskytovať informácie aj na akciové spoločnosti vlastnené štátom ako aj na spoločnosti zriadené povinnými osobami. Transparency taktiež odporúča **neuplatňovať ochranu osobných údajov na poberateľov nenárokovateľných dotácií od štátu**.
- Rozšíriť okruh povinných informácií poskytovaných políciou a úradmi, tak aby pod infozákon spadala aj napríklad rozhodnutia polície o odmietnutí trestného oznámenia, ktoré sa konkrétne v druhej časti prvej hlavy Trestného poriadku. Podľa súčasného znenia zákona verejnosť nemá právo vyžiadať si rozhodnutia polície o odmietnutí týchto trestných oznámení a preveriť si, či polícia naozaj „chránila“ verejný záujem a zákon, alebo „chránila“ záujmy niekoho iného. Transparency poukazuje na potrebu sprístupnenia informácií o priestupkových konaniach. Ustanovenia zákona o priestupkoch výslovne vylučujú sprístupňovanie informácií nachádzajúcich sa v evidencii priestupkov postupom podľa zákona o slobode informácií. Novela zákona by preto mala riešiť problémy pri aplikácii zákona o sprístupňovaní informácií.
- **Zriadiť inštitúciu na dohľad nad dodržiavaním zákona o slobodnom prístupe k informáciám** (obdoba tzv. informačného komisára v iných krajinách). V súčasnosti sa často občan musí obracať až na súd, čo je nákladné a v prípade rýchlej potreby informácií aj často neúčinné. Komisár by mohol udeliť sankcie a aktívne by podporoval používanie infozákona občanmi. Inštitúcia by mohla mať zároveň aj kompetencie dnešného Úradu na ochranu osobných údajov, ako je to napr. v Nemecku či Veľkej Británii, prípadne byť spojená s inštitúciou Ombudsmana. Zriadenie dohľadovej inštitúcie by urýchlilo a zjednotilo sprístupňovanie informácií tak pre úrady ako aj pre občanov. Slovenska republika je v Európe skôr výnimkou, ak nemá zriadený dozorný orgán nad infozákonom.
- **Zriadiť centrálnu stránku ako zhrmaždisko verejných dát** v štandardizovaných formátoch (data.gov.sk) a vytvoriť povinnosť pre orgány verejnej správy i firmy väčšinou nimi vlastnené uplatňovať tieto štandardy na všetky nimi poskytované údaje. Vhodným by bolo aj zriadenie jednotných portálov o udeľovaných euro fondoch či dotáciách. Pre možnosť porovnávať a spracovávať dáta o verejných zákazkách je potrebné zaviesť jedinečný identifikátor zákaziek (umožňujúci sledovanie zákazky od jej vyhlásenia po fakturáciu a dodatky). Sprístupniť dáta zhrmažďované v Datacentre verejnosti bezplatne.
- **Zaviesť sprístupnenie informácií v elektronickej forme ako minimum a zaviesť štandardy zverejňovania dokumentov v elektronickej forme.** Mnohé štátne úrady zneužívajú klauzulu infozákona, že v prípade nehody so žiadateľom o forme sprístupnenia informácie ju môžu ponúknuť „k nahliadnutiu.“ To výrazne sťažuje a praxi aj eliminuje prístup k informáciám žiadateľom mimo Bratislavu.

2.2. Odporúčania pre financovanie politických strán

- Aktívne sledovať **kreovanie novej komisie na financovanie strán kampaní**. Je potrebné dozerať na systém garancií, ktorý by zabezpečil nestrannosť voľby členov tejto inštitúcie, na to ako sa členovia novej komisie zhostia danej pozície a ako aktívne budú vykonávať túto funkciu. Transparency International Slovensko bude podrobne sledovať prácu novej komisie ako aj jej výsledky.
- Zaviesť **centrálnu evidenciu príjmov a výdavkov politických strán**. Centrálnu evidenciu by prevádzkovala inštitúcia pre dohľad nad financovaním politických strán.

- Zaviest mechanizmy podporujúce **diverzifikáciu zdrojov financovania politických strán**, napr. tzv. model „matching funds“ – politické strany by mali nárok na časť príspevkov od štátu po preukázaní schopnosti zabezpečiť si finančné prostriedky zo súkromných zdrojov. Prípadne niektoré štátne príspevky (príspevok za hlasy a príspevok na činnosť) by sa odvíjali od iných získaných zdrojov na základe stanoveného koeficientu. Ďalšou alternatívou je podporiť darovanie politickým stranám prostredníctvom možnosti daňového zvýhodnenia darcov či daňovej asignácie za súčasného zníženia priamej podpory zo štátneho rozpočtu. Cieľom je zvýšiť motiváciu strán zaangažovať do politiky občanov a podnikateľov, a zároveň neštátne príspevky verejne deklarovať.
- Sfunkčniť **systém majetkových priznaní**, aby umožňoval kontrolu nárastu majetku počas výkonu verejnej funkcie i niekoľko rokov po nej. Teda presne definovať čo má majetkové priznanie obsahovať (vrátane majetku osôb žijúcich v jednej domácnosti), túto deklaráciu rozšíriť aj na deklarovanie záujmov verejného funkcionára (napr. členstvá v združeniach, kluboch a pod.) a predĺžiť povinnú lehotu podávania z jedného na päť rokov po skončení verejnej funkcie.
- Zaviest povinné online **zverejňovanie stretnutí politikov a predstaviteľov záujmových skupín** vo forme téma stretnutia, dátum a miesto. Za neoznámené stretnutia by hrozili verejným činiteľom primerané finančné sankcie. Agendu by mal na starosti orgán dozerajúci na financovanie straníckych aktivít či majetkové priznanie a konflikty záujmov politikov.

2.3. Odporúčania pre konflikt záujmov

V roku 2013 bývalý predseda výboru pre nezlučiteľnosť funkcií Miroslav Beblavý na tlačovej konferencii poukázal, že povinnosť podať majetkové priznanie si v roku 2013 nesplnil historicky najvyšší počet verejných funkcionárov. Povinnosť podať majetkové priznanie do 2. apríla 2013 malo 650 verejných funkcionárov, včas si povinnosť splnili len 599 z nich. Až **48 verejných funkcionárov svoje majetkové priznanie v roku 2013 nepodalo vôbec**.¹⁰

V októbri 2014 Transparency poukázala, že celkovo **133 starostov** a primátorov v končiacom sa volebnom období porušilo zákon o konflikte záujmov, ktorý im zakazuje podnikať vo funkcii štatutárov súkromných firiem. **Príslušné zastupiteľstvá pritom potrestali len štyroch z previnilcov**. Až 118 z porušiteľov zákona kandidovala v komunálnych voľbách v novembri 2014.¹¹

Ústavný zákon, ktorý upravuje etické mantinely pôsobenia verejných funkcionárov, tak porušilo 5% všetkých starostov. Títo predstavitelia samospráv pritom doteraz vedú mestá a obce s viac ako 800 tisíc obyvateľmi. Alarmujúce je, že až **dve tretiny z vinníkov boli starostami už aj v predchádzajúcom volebnom období**. Samosprávy s takýmito starostami dosahovali v danom období vyššie dlhy a celkovo horšie finančné zdravie. Niektorí so svojimi firmami dokonca aj uzatvárali zmluvy z pozície starostu.

Transparency preto v oblasti dodržiavania zákona o ochrane verejného záujmu pri výkone funkcií verejných funkcionárov nasledovné:¹²

- Aktualizovať **osobnú pôsobnosť ústavného zákona** o konflikte záujmov, presnejšie a rozsiahlejšie definovať osobnú pôsobnosť vrátane vypracovania a aktualizovania zoznamu povinných osôb. Zlepšiť informovať verejných funkcionárov a verejnosti o právach a povinnostiach vyplývajúcich z ústavného zákona o konflikte záujmov. Pre možnosť komparácie verejných predstaviteľoch je

¹⁰ TASR. "NRSR: Majetkové priznanie riadne nepodalí exposlanci aj bývalí štátni tajomníci". *nrsr.sk*. 19 May 2013. available at: <http://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=udalosti/udalost&MasterID=52584>

¹¹ Viac informácií na: <http://www.transparency.sk/sk/starostovia-vo-velkom-porusuju-zakon-o-konflikte-zaujmov/>

¹² Viac informácií v publikácii Transparency International Slovensko *Aby nevládol súkromný záujem*: <http://transparency.sk/wp-content/uploads/2010/01/abynevladol.pdf>

potrebné vytvoriť špecializovanú internetovú stránku s dostatkom informácií, vrátane aktuálneho informatívneho zoznamu verejných funkcionárov, ich majetkové priznania, kontaktného formuláru a podobne.¹³

- Jasne definovať čo je **dar, akceptovateľnú hodnotu daru** a jeho frekvenciu v rámci roka, **zaviesť register všetkých darov** a zaviesť povinnosť odovzdať dary nad túto hodnotu do štátneho rozpočtu.¹⁴
- Jasne definovať **používanie štátneho alebo obecného majetku, služieb a iných prostriedkov na osobné účely**. Verejný činitelia alebo členovia zastupiteľstiev na regionálnej a miestnej úrovni by nemali používať zariadenia, vybavenie, dodávky alebo iné prostriedky mesta (vrátane informačných spravodajcov, internetových stránok prepojených cez mestskú stránku) na volebnú kampaň alebo s kampaňou spojené činnosti, či používať štátny alebo obecný majetok, služby a iné prostriedky na osobné účely.
- Bližšie definovať čo je **osobný záujem verejného funkcionár** a a spresniť povinnosť verejného funkcionára svoj osobný záujem zverejňovať.
- Prijatie **nového formulára na predkladanie majetkových pomerov**, ktorý by obsahoval údaje umožňujúce určiť hodnotu a tak umožňoval verejnú kontrolu nárastu majetku verejného funkcionára počas vykonávania verejnej funkcie. Zriadenie elektronického podávania majetkových priznaní a ich aktívne zverejňovanie. V prípade nedodržania zákona vyvodzovať zodpovedné sankcie na úrovni Národnej rady.
- Vzhľadom nato, že Výbor NR SR pre nezlučiteľnosť funkcií nie je dostatočne personálne ani finančne vybavený na zvládnutie všetkých úloh, výbor rozhoduje výhradne na základe straníckej príslušnosti a viaceré konania sú zastavené bez predchádzajúcej snahy o získanie bližších informácií a o preverenie skutočnosti, Transparency odporúča **vytvoriť samostatný orgán**¹⁵ plniacu nielen kontrolné, ale aj vzdelávacie a poradenské funkcie. Neustrannosť nového kontrolného orgánu by mala byť zaručená participáciou čo najširšej skupiny zainteresovaných subjektov (od NR SR, prezidenta SR, Najvyšší súd SR, Ústavný súd SR, Najvyšší kontrolný úrad SR, až po mimovládne organizácie), ktoré by sa podieľali na kreovaní.¹⁶
- Samostatnou otázkou v rámci úpravy kontrolného orgánu je úprava začatia konania. Kontrolný orgán aj v súčasnosti môže začať konanie na základe riadne odôvodneného podnetu, z ktorého je zrejmé, kto ho podáva, ktorého verejného funkcionára sa týka a čo sa namieta. Prax je však taká, že konanie sa nezačne pre „nedostatočné“ dôvody podnetu. Navrhujeme preto, aby v prípade uvedenia jasných faktov bolo **povinnosťou kontrolného orgánu začať konanie a rozhodnúť vo veci**.
- Pretože poradenstvo musí predchádzať represii, problematika vzdelávania, konzultácií a iných podporných aktivít úzko nadväzuje na existenciu silného profesionálneho a nezávislého dozorného orgánu. Občania ako aj verejní funkcionári by mali mať možnosť konzultovať a získavať záväznú stanoviská objasňujúce prípady konfliktov záujmu. Odporúčania nezávislej inštitúcie, jej publikačná činnosť a pravidelné informovanie o jej činnosti tak budú vplyvať nielen na politickú kultúru, ale prenesene na celú spoločnosť. Základným predpokladom je však vytvorenie takejto inštitúcie a nevyhnutné garancie jej fungovania.

¹³ Vytvorenie špecializovanej internetovej stránky, ktorá by obsahovala informácie všetkých verejných funkcionárov v osobnej pôsobnosti ústavného zákona o konflikte záujmov po vzore politikaopen.sk.

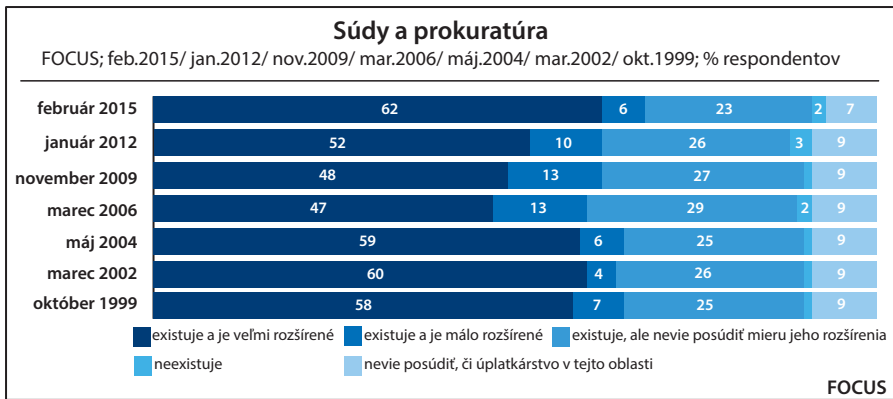
¹⁴ V samospráve, ale aj na celoštátnej úrovni sme svedkami rôznymi pozvaní na kongresy, športové podujatia, výstavy, obedy a podobne. Prípady používania mobilných telefónov alebo motorových vozidiel volenými predstaviteľmi ostávajú bez potrestania. Aj preto si oblasť prijímania darov, prijímania rôznych služieb a výhod vyžaduje výrazné prepracovanie a usmernenie.

¹⁵ Na Novom Zélande týmto samostatným kontrolným orgánom je Generálny auditor, vo Veľkej Británii je ním Komisar pre etické štandardy.

¹⁶ Z medzinárodných štúdií vyplýva, že výhradne kreovanie dozorného orgánu viacerými subjektmi prináša potrebnú nezávislosť a profesionalitu uplatňovania zákonných povinností.

- Sankcie za porušenie ústavného zákona o konflikte záujmov sú pomerne silné, aj keď k ich uplatňovaniu dochádza iba pri neplnení formálnych požiadaviek v zmysle ústavného zákona. V tomto smere Transparency navrhuje úpravu aby žiadny kontrakt, ktorý vznikol na základe porušenia zákona o konflikte záujmov, nebol vynútiteľný.
- Článok 8. ústavného zákona o konflikte záujmov nedostatočným spôsobom upravuje **obmedzenia pri vstupe a odchode z práce vo verejnom sektore („revolving doors policy“)**. Inšpirovaní skúsenosťami zo zahraničia, navrhujeme, aby verejný funkcionár jeden rok po odchode z verejnej funkcie mal zákaz rokovať s inštitúciou, v ktorej verejný funkcionár pôsobil. Išlo o ustanovenie tzv. „odkladnej“ doby určenej na spretíhanie väzieb, ktoré by mohli znamenať uprednostnenie alebo nerovnaký prístup v konaní. Sprísnené pravidlá by mali byť aplikované pre kategóriu volených predstaviteľov a členov manažmentu, pre ktorých by mal platiť jednoročný zákaz na všetky organizácie v rámci odboru, kde pôsobili.
- Zákaz bez ohľadu na čas, ktorý by uplynul od odchodu z verejnej funkcie, by sa mal vzťahovať na všetky konania (či už v rámci plateného alebo neplateného vzťahu), v ktorých verejný funkcionár osobne konal vo forme rozhodnutia, súhlasu, odporúčania, vyšetrovania alebo podobnej činnosti.
- Pri vstup podnikateľa do politiky, by mal verejný funkcionár uzavrieť zmluvu o správe podnikateľského majetku na tretiu osobu. Verejný funkcionár sa súčasne zaviazuje oboznamovať sa iba so základnými údajmi o činnosti podniku a nezasahovať do jeho činnosti. Jedná sa o takzvanú **slepú správu majetku**.
- **Zaviesť tzv. legislatívnu stopu zákonov**, teda zverejňovanie kompletnej dokumentácie od legislatívneho zámeru cez zoznam členov pracovných skupín a ich návrhov po finálne schvaľovanie v parlamente. Návrhy zákonov by mali byť automaticky predkladané v konsolidovanej forme, aby mohol ktokoľvek ľahko sledovať zamýšľané zmeny.
- **Povinne zverejňovanie životopisov verejných činiteľov ako aj úradníkov na dôležitých postoch** pri prechode medzi štátnou správou a súkromným sektorom. Znížilo by sa riziko, že štát bude vydávať rozhodnutia nekalu ovplyvnené bývalými pracovnými kontaktmi.

2.4. Odporúčania pre súdnicstvo, prokuratúru a políciu

Až **62 percent** respondentov si myslí, že úplatkárstvo je **veľmi rozšírené** na súdoch a prokuratúre. V porovnaní s minulým hodnotením národného prieskumu TIS o percepcii korupcie na Slovensku z januára 2012, intenzita vnímania korupcie v oblasti súdnicstva a prokuratúry narástla z 52% na 62% – čo je nárast o 10 percentuálnych bodov nastal v oblasti. Aj preto odporúčania Transparency pre oblasť súdnicstva sú nasledovné:

- Prehodnotiť **spôsob kreovania výberových komisií pri výbere sudcov** tak, aby nedochádzalo k početným konfliktom záujmov, ktoré znižujú dôveru v spravodlivý výberový proces. Z začať so **zverejňovaním informácií o výberových konaniach** na miesta vyšších súdnych úradníkov po vzore výberových konaní na miesta sudcov.
- Zaviesť **jednotný systém sledovania a hodnotenia výkonnosti** – efektivity a kvality – sudcov a súdov a zaviesť transparentný a zmysluplný spôsob vyvodzovania zodpovednosti ako za dlhodobu nadpriemernú, tak aj podpriemernú prácu. Zaviesť pravidelný tréning etického správania sa sudcov a pracovníkov súdov.
- **Zamedziť prednáškovú činnosť sudcov** v advokátskych firmách, zaviesť verejný register mimopracovných príjmov a porovnávať informácie v ňom s dátami v majetkových priznaniach sudcov.
- Zaviesť podrobné správy o **prehľade súdnych povolení na odpočúvanie** v už neaktívnych prípadoch s informáciami o aké trestné činy malo ísť, ktoré súdy a sudcovia povolenia poskytli, ale aj neposkytli, ako dlho jednotlivé odpočúvania trvali a ku koľkým obžalobám a odsúdeniam takto získané informácie prispeli.
- Priebežne **zverejňovať metadáta zo súdnych registrov** obsahujúce informácie o úkonoch sudcov a súdnych úradníkov umožňujúce vonkajšiu kontrolu efektivity práce jednotlivých súdov a sudcov.
- Zabezpečiť **zverejňovanie všetkých súdnych rozhodnutí**, ktoré sa v súčasnosti nezverejňujú dostatočne, hoci na to existuje zákonný predpoklad. Vytvoriť **jasný manuál** ako majú úradníci pri zverejňovaní postupovať, aby nedochádzalo k nezverejňovaniu značného počtu súdnych rozhodnutí, neuvádzaní všetkých mien členov senátov v metadátach k rozhodnutiam, či početným problémom pri zverejňovaní osobných údajov v textoch rozhodnutí a pod.

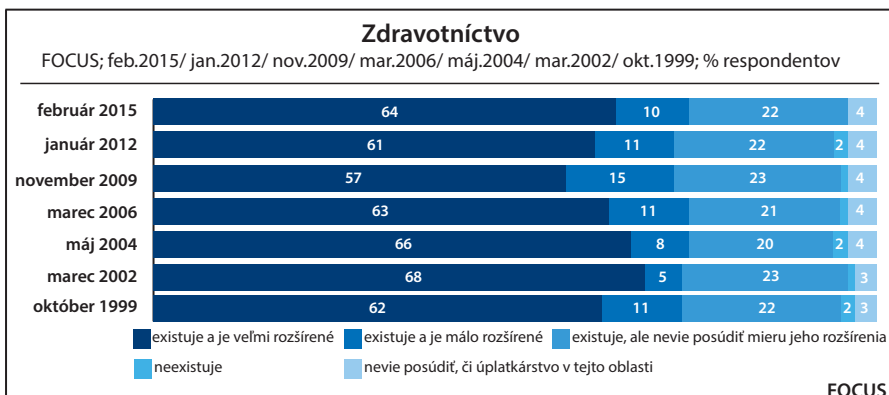
- Zvážiť zavedenie špecializovaných správnych súdov podľa agendy, po vzore a v štýle Najvyššieho správneho súdu v ČR.
- Zverejniť **zoznam prokurátorov**, spoločne s miestom ich pôsobenia. Začať so zverejňovaním informácií o výberových konaniach na miesta prokurátorov po vzore výberových konaní na miesta sudcov.
- Zabezpečiť systematické **zverejňovanie rozhodnutí prokuratúry** vo všetkých ukončených veciach. Zverejňovať ročné štatistické výkazy práce prokurátorov obsahujúce informácie o počte riešených a vyriešených vecí, spoločne so štatistikami úspešnosti pred súdmi.
- V súlade s budovaním jasných pravidiel kariérneho rastu prijať novelu zákona o štátnej službe príslušníkov policajného zboru, SIS, Zboru väzenskej a justičnej stráže a Železničnej polície, konkrétne odstrániť § 35, podľa ktorého môže minister vnútra odvolať policajta z akejkoľvek funkcie bez uvedenia dôvodu.
- Vytvoriť **nestrannú inšpekciu oddelenú od policajného zboru a ministerstva vnútra** (napr. po vzore ČR) slúžiacu na prešetrovanie možných pochybení na strane polície.

2.5. Odporúčania pre zdravotníctvo

Zdravotníctvo je naďalej považované za **oblasť s najviac rozšíreným úplatkárstvom**. Viac ako **9 z 10 (95,2 %) opýtaných si myslí, že úplatkárstvo v zdravotníckom sektore existuje**. Takmer dve tretiny respondentov považujú úplatky v zdravotníctve za veľmi rozšírené (64 %).

Z prieskumu, ktorý pre Transparency International Slovensko vo februári 2015 uskutočnila agentúra FOCUS, že rozšírenosť neoficiálnych platieb zdravotníkom (dar, protislužba či peňažná pozornosť) mierne poklesla oproti prieskumu z januára 2012. Za ostatné tri roky zdravotníkom niečo „pomimo“ dalo 21,8 % z opýtaných, v roku v 2012 to bolo 26 %.

Najviac ľudí (15 %) dáva zdravotníkom neoficiálne platby dobrovoľne z vďaky. Približne desatina (9,1 %) dáva niečo „pomimo“ z presvedčenia, že to tak chodí alebo preto, že im to niekto poradil. Od menej ako troch percent ľudí si zdravotníci úplatky vypýtali. Viac ako dve tretiny (69 %) opýtaných povedali, že okrem oficiálnych platieb zdravotníkom nič neplatili.

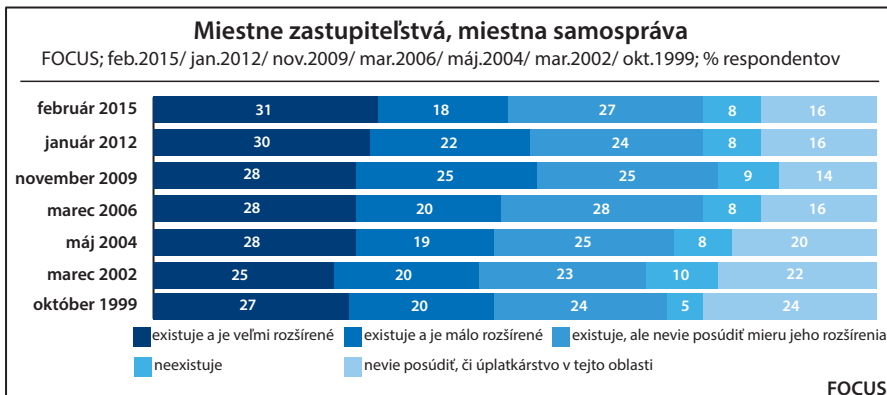

Pre vyššiu transparentnosť v zdravotníctve Transparency odporúča:

- Zvyšiť **efektívnosť a transparentnosť verejného obstarávania v zdravotníctve**. Predovšetkým zaviesť verejne dostupné cenové porovnania najčastejšie nakupovaných a najnákladnejších položiek ako aj proaktívnu kontrolu tendrov s cieľom hľadať varovné znaky nekalého konania (tzv. red flags).
- Presadiť, aby **nemocnice dôsledne zverejňovali informácie o svojom hospodárení** (napr. hospodárske výsledky, zmluvy, počty pracovníkov a lôžok) aj poskytovanej zdravotnej starostlivosti (napr. čakacie listiny).
- Zostaviť, pravidelne aktualizovať a zverejňovať **na čo má pacient nárok** na základe povinného poistenia vrátane detailných požiadaviek na ich poskytnutie (napr. maximálne čakacie doby, technické a personálne vybavenie, definovať dostupnosť podľa maximálnej doby dopravy pacienta do daného zdravotníckeho zariadenia, atď.) a čo predstavuje nadštandardnú zdravotnú starostlivosť.
- Vybudovať **užívateľský portál pre pacientov** alebo zverejňovať dáta, ktoré umožnia vybudovanie takého portálu, kde by si vedeli vybrať poskytovateľov (služby, cenníky, otváracie hodiny, počet oprávnených sťažností i pokút z Úradu pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou, životopis lekárov atď.). Portál by umožnil údaje triediť a pripravovať rebríčky kvality poisťovní aj poskytovateľov podľa rôznych indikátorov, vrátane spätnej väzby pacientov.
- Zmeniť zber **informácií o spolupráci zdravotníkov a farmaceutických spoločností** tak, aby boli úplné a zverejňovať ich tak aby boli ľahko dostupné a zrozumiteľné pacientom. Vzdelávať zdravotníkov aj verejnosť o prínose transparentnosti.
- Posilniť **nezávislosť regulátorov** (napríklad ustanoviť vedenie Úradu pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou odvolateľné iba v presne špecifikovaných prípadoch). Zaviesť proaktívne zverejňovanie dát zbieraných regulátormi. Posilniť kapacity a rozšíriť kompetencie, napríklad zaviesť hodnotenie medicínskych intervencií a technológií ÚDZS na základe ich nákladov a prínosov (po vzore britského NICE, nemeckého IQWiG a pod.). Posudzovať by napríklad investície do finančne náročných medicínskych technológií, či zaraďovanie náročných medicínskych výkonov do rozsahu starostlivosti platenej z verejného zdravotného poistenia.
- **Vzdelávanie** pacientov o ich právach, zabezpečenie infraštruktúry pre pacientov, ktorí sa stretnú s úplatkami (ako úplatky nahlásiť, spätná väzba a podpora pre pacientov pri zabezpečovaní alternatívnej zdravotnej starostlivosti). Vzdelávanie zdravotníkov na tému úplatkov.

2.6. Odporúčania pre samosprávy

Aj v miestnej samospráve je možné sledovať rastúcu tendenciu vnímania korupcie. Vyšší podiel respondentov, ktorí si myslia, že **úplatkárstvo je veľmi rozšírené na miestnych zastupiteľstvách, v miestnej samospráve** (31%), je medzi podnikateľmi / živnostníkmi (38%), respondentmi s čistým mesačným príjmom domácnosti 501 až 700 € (38%), obyvateľmi miest s 50 až 100 tisíc obyvateľmi (38%).

Mestá a obce hospodária s **3,5 miliardami eur ročne**, preto Transparency poukazuje na potrebu. V sto najväčších samosprávach Slovenska žije 2,7 milióna ľudí. Vyššia transparentnosť v samospráve znižuje riziká neefektívneho mienania verejných prostriedkov a znižuje priestor pre korupciu. Preto odporúčania Transparency pre samosprávy sú nasledovné:

Prístup k informáciám v samospráve

- Na internetovej stránke obce zverejňovať materiály na rokovanie zastupiteľstva aspoň 2 dni pred jeho konaním.
- Na internetovej stránke obce trvalo zverejňovať materiály, pozvánky a zápisnice zo všetkých verejných schôdzí.
- Vytvorenie vlastnej sekcie s materiálmi a archívom materiálov na zasadnutia zastupiteľstva na webovej stránke samosprávy.
- Vytvorenie jednej adresy pre infožiadosti, ktorá je na webovej stránke samosprávy okamžite vyhľadateľná a ktorá je plne funkčná.
- Odpovedanie na infožiadosti v zákonom stanovenej lehote a poskytovanie kompletných žiadaných informácií.

Najčastejšie nedostatky

- Zverejňovanie materiálov na rokovanie zastupiteľstva len na elektronickej úradnej tabuli bez vlastnej sekcie oberá občana o možnosť jednoducho a rýchlo si vyhľadať materiály zo starších rokovaní.
- Elektronická úradná tabuľa nie je aktualizovaná pravidelne alebo obsahuje len minimum položiek.

- Správy z kontrol hlavného kontrolóra samosprávy nie sú zverejňované, respektíve sa nenachádzajú priamo v sekcii o hlavnom kontrolórovi.
- Odpovede na infožiadosti nie sú zasielané včas (podľa zákonom určeného termínu) alebo neobsahujú kompletne žiadané informácie.

Účasť verejnosti na rozhodovaní

- Zaviest' pravidlá pre konanie zhromaždenia obyvateľov obce.
- Zaviest' pravidlá umožňujúce občanovi vystúpiť na zasadnutí obecného zastupiteľstva (OcZ) k ľubovoľnému bodu.
- Sprístupniť verejnosti rokovania komisií OcZ a rady obce vrátane práva vystúpiť na týchto zasadnutiach.
- Zaviest' pravidlá pre participatívne rozpočtovanie.
- Zverejňovať video záznamy a zvukové záznamy z rokovanja OcZ na internetovej stránke obce.
- Zaviest' pravidlo, že zásadné dokumenty týkajúce sa fungovania obce (najmä zásady hospodárenia s majetkom, zásady rozpočtovania, program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce, štatút mesta, rokovacie poriadky orgánov mesta) podliehajú pravidlám prerokovania a schvaľovania rovnako ako všeobecne záväzné nariadenia obce (§ 6 zákona 369/1990 Zb. o obecnom zriadení)..
- Zverejniť kontaktné údaje na starostu a poslancov a zabezpečiť jednoduchú identifikáciu príslušnosti poslanca k volebnému obvodu a častiam obce.
- Zaviest' rýchly a verejný spôsob riešenia podnetov občanov.

Najčastejšie nedostatky

- Zasadnutí komisií alebo mestskej rady sa verejnosť nemôže zúčastňovať, respektíve je účasť verejnosti možná len po schválení žiadosti členmi daného orgánu.
- Zápisnice zo zasadnutí komisií a mestskej rady nie sú zverejňované. V týchto orgánoch sa pritom často de facto vytvárajú rozhodnutia, o ktorých potom zastupiteľstvo už len hlasuje bez rozsiahlejšej diskusie.
- Nástroj na verejné zaslanie podnetu s následnou možnosťou sledovať odpoveď mesta na podnet, ktorý by zlepšil verejnú kontrolu, nie je vytvorený. Samosprávy ponúkajú zväčša len formulár na zaslanie sťažnosti či pripomienky.

Verejné obstarávanie a zabezpečovanie služieb

- Využívať elektronické aukcie ako spôsob realizácie verejného obstarávania. V prípade ich nepoužitia tento fakt zdôvodniť.
- Spracovávať audity ročných plánov verejného obstarávania a ročných správ o stave a výsledkoch verejného obstarávania a zverejniť ich. Plány verejného obstarávania na príslušný rok predložiť spolu s rozpočtom obce.
- Zverejňovať analýzy voľby interného alebo externého zabezpečenia služieb obcou.
- Zaviest' a na internetovej stránke obstarávateľa trvalo zverejniť etický kódex verejného obstarávania platný a záväzný pre všetkých zúčastnených na procese verejného obstarávania vrátane riešenia konfliktu záujmov na strane verejného obstarávateľa.

- Na internetovej stránke obstarávateľa trvalo zverejniť všetky dostupné informácie o verejnom obstarávaní (interné smernice; oznámenia o verejných obstarávaní; informácie o ustanovení komisií pre hodnotenie ponúk a riešení žiadostí; výsledky obstarávaní).
- Na internetovej stránke obstarávateľa trvalo zverejňovať všetky zmluvy uzatvorené vo verejnom obstarávaní vrátane ich dodatkov..
- Vytvorenie sekcie na webovej stránke samosprávy s aktuálne prebiehajúcimi verejnými obstarávaniami vrátane ich predkladanie ponúk.
- Vytvorenie sekcie na webovej stránke samosprávy s ukončenými verejnými obstarávaniami. V nej by mali byť pri každej zákazke dostupné všetky potrebné informácie - v prehľade informácie o type zákazky, dátume, cene a úspešnom uchádzačovi a v ďalších dokumentoch po rozkliknutí poradie uchádzačov s ich cenovými ponukami, ustanovenia komisií, zápisnice a zmluvy k zákazkám.

Najčastejšie nedostatky

- Sekcia o verejnom obstarávaní je neprehľadná a nekompletná, prípadne dokonca prázdna.
- Oznámenia o konaní VO sa na stránke samosprávy zverejňujú len zriedkavo, občan tým pádom nemá zo stránky prehľad o momentálnych súťažiach.
- Výsledky VO sa zverejňujú len pri niektorých typoch zákaziek alebo sa zverejňujú nepravidelne a nekompletné, v niektorých prípadoch vôbec.

Predaj a prenájom majetku

- Pred predajom / nájmom zverejňovať analýzy využitia majetku s dopadmi na obec, pred vyhlásením majetku za prebytočný o tom uskutočniť verejnú diskusiu.
- Pri predajoch a nájmoch používať súťažné metódy vždy, keď je to efektívne, nielen vtedy, keď to prikazuje zákon.
- Pri predajoch a nájmoch používať elektronické aukcie – vždy, keď je to efektívne.
- Súťažné podklady zostavovať tak, aby jediným kritériom pri vyhodnocovaní ponúk bola cena (všetky ostatné kritériá zohľadniť v súťažných podkladoch).
- Informácie o výsledku obchodných verejných súťaží vrátane zápisnice z procesu predaja / nájmu majetku zaslať všetkým uchádzačom a trvalo zverejniť na oficiálnej internetovej stránke.
- Zverejňovať dopadové štúdie na obec v prípade prijatia úveru.
- Do nájomných zmlúv vždy zahrnúť možnosť vypovedania zmluvy zo strany obce.

Najčastejšie nedostatky

- Pri predajoch a prenájmoch majetku sa elektronické aukcie nevyužívajú. Rozhodovať tak môžu menej objektívne faktory ako cena.
- Výsledky a zápisnice z procesu VOS na predaj a prenájom majetku sa nezverejňujú. Občan tak nemá možnosť kontroly efektivity nakladania s majetkom samosprávy.

Rozpočet

- Návrh rozpočtu zverejniť na internetovej stránke obce spolu so slovným opisom všetkých položiek v rozpočte vrátane krátkeho zdôvodnenia položky – pri príjmoch titul nadobudnutia a pri výdavkoch zdôvodnenie (účel) výdavku.
- Na zmeny schváleného rozpočtu uplatňovať rovnaké pravidlá ako na návrh rozpočtu (zverejnenie na internete na pripomienkovanie verejnou obcou atď.)
- Na internetovej stránke obce trvalo zverejniť aktuálny rozpočet obce a rozpočty minimálne troch po sebe nasledujúcich ostatných uplynulých rokov.
- Na internetovej stránke obce trvalo zverejniť Register investičných akcií obce (obsahuje prehľad plánovaných investičných akcií v obci) za bežný a tri predchádzajúce uplynulé rozpočtové roky.
- Na internetovej stránke obce trvalo zverejňovať finančné výročné správy obce vrátane informácií o vývoji dlhovej služby obce, a to všetko pri rešpektovaní zásady všeobecnej zrozumiteľnosti.
- Na internetovej stránke obce trvalo zverejňovať finančné výročné správy obce vrátane informácií o vývoji dlhovej služby obce a výške vyplatených miezd a odmien volených predstaviteľov obce, a to všetko pri rešpektovaní zásady všeobecnej zrozumiteľnosti
- Zmluvy, faktúry a objednávky zverejňovať na webe prehľadne tak, aby sa v nich dalo jednoducho vyhľadávať, triediť a údaje kopírovať pre ďalšie spracovanie a analýzu .
- Prepojenie faktúr a dodatkov so zmluvami pre jednoduchý prístup ku všetkým potrebným dokumentom týkajúcich sa danej zmluvy.
- Upozornenie na nové zmluvy cez RSS alebo e-mail, aby mohol občan v prípade záujmu pravidelne kontrolovať uzavreté zmluvy ihneď po ich zverejnení.

Najčastejšie nedostatky

- Zverejňovanie zmlúv je neprehľadné, občan sa nemôže jednoducho dopracovať ku konkrétnej hľadanej zmluve.
- V metadátoch chýbajú podstatné informácie - hodnota, predmet alebo dátum.
- Zmluvy sú zverejňované neúplne, chýbajú prílohy, ktoré môžu obsahovať dôležité údaje z pohľadu výhodnosti či opodstatnenosti zmluvy.
- Zmluvy sa zverejňujú ako scany dokumentov, nedá sa v nich vyhľadávať a kopírovať z nich text, čím sa najmä dlhšie zmluvy stávajú veľmi neprehľadnými.

Dotácie a granty

- Riešiť konflikt záujmov žiadateľov o dotáciu/grant a tých, ktorí rozhodujú o pridelení dotácií/grantov (min. čestné vyhlásenie) a zverejniť toto riešenie na internetovej stránke obce.
- Zaviesť elektronickú podateľňu pre žiadosti o grant/dotáciu.
- Sprístupniť verejnosti zasadnutia komisií rozhodujúcich o pridelení dotácie / grantu.
- O pridelení dotácie / grantu rozhodovať súťažne.
- Trvalo na internetovej stránke obce zverejniť VZN o pridelení dotácií resp. alternatívny dokument.
- Na internetovej stránke obce zverejňovať aktuálne grantové výzvy vrátane presného postupu rozhodovania o udeľovaní dotácií/grantov a systém ich hodnotenia, časové medzírky, a to v jednoduchom formáte.
- Na internetovej stránke obce zverejňovať formuláre/žiadosti o pridelenie jednotlivých typov dotácií/grantov; pravidlá pre pridelenie dotácií/grantov vo forme kritérií a ich váhy; spôsob

kreovania dotačných/grantových komisií; mená členov jednotlivých dotačných/grantových komisií.

- Na internetovej stránke obce trvalo zverejňovať zápisnice zo zasadnutí komisií rozhodujúcich o pridelení dotácie vrátane zoznamu udelených aj neudelených dotácií.
- Na internetovej stránke obce trvalo zverejňovať rozhodnutia o pridelení dotácie/grantu vrátane hodnotiacich tabuliek k jednotlivým projektom.
- Na internetovej stránke obce trvalo zverejňovať správy o realizovaných akciách financovaných z dotácie/grantu a zverejňovať pozvánky na podujatia financované z dotácie/grantu.

Najčastejšie nedostatky

- Verejnosť sa nemôže zúčastňovať zasadnutia komisií, kde sa diskutuje o pridelovaní dotácií, alebo sa ho môže zúčastniť len po odsúhlasení žiadosti daným orgánom. Občan tak nemá možnosť kontroly a vyjadrenia sa k prideleniu dotácie.
- Pravidlá na riešenie konfliktu záujmov členov hodnotiacich komisií nie sú zverejnené, respektíve ich samospráva ani nemá vytvorené. Môže tak dochádzať k situáciám, kedy komisia rozhoduje o pridelení dotácii subjektu, s ktorým je člen komisie vo vzťahu.
- Hodnotiace tabuľky k prideleným a neuznaným dotáciám sa nezverejňujú. Občan tak nemá možnosť kontroly opodstatnenosti danej dotácie.

Byty a sociálne zariadenia

- Umožniť verejnosti prístup na zasadnutia komisií rozhodujúcich o pridelení bytu ako aj o prevode bytov do osobného vlastníctva.
- Zaviesť elektronickú evidenciu žiadostí (o pridelenie bytu, prevod bytov do osobného vlastníctva a o miesto v sociálnom a predškolskom zariadení, ktorého zriaďovateľom je obec) s možnosťou sledovania stavu žiadosti zverejnenej na internetovej stránke správcu / obce.
- Ako dominantný spôsob pridelovania bytov a miest v sociálnych / predškolských zariadeniach zaviesť verejnosti prístupné žrebovanie.
- Na internetovej stránke správcu bytov trvalo zverejniť pravidlá pridelovania bytov a pravidlá prevodu bytov do osobného vlastníctva.
- Na internetovej stránke správcu bytov trvalo zverejniť zápisnice z rokovania komisií rozhodujúcich o pridelení bytu a prevode bytu do osobného vlastníctva bytov max. do 7 dní od rozhodnutia.
- Na internetovej stránke správcu bytov zverejniť oznámenia o zasadnutí komisií rozhodujúcich o pridelení bytu a prevode bytov do osobného vlastníctva min. 7 dní pred jej stretnutím..
- Na internetovej stránke správcu bytov trvalo zverejniť priebežne aktualizovanú (minimálne každých 6 mesiacov) základnú štatistiku o bytoch v správe obce (koľko bytov má mesto, koľko je v prenájme, koľko je voľných a pod.) a žiadateľoch o byt a miesta v sociálnych a predškolských zariadeniach obce.
- Na internetovej stránke správcu bytov trvalo zverejniť zoznam sociálnych a predškolských zariadení, ktorých zriaďovateľom je obec vrátane informácie o aktuálnom počte klientov, počte voľných miest resp. počte žiadateľov o miesto v zariadení, informácie o možnostiach získania miesta v zariadení, rozpočte zariadenia, informácie o vedúcom/správcovi zariadenia a počte zamestnancov zariadenia.

Najčastejšie nedostatky

- Verejnosť sa nemôže zúčastňovať zasadnutia komisií, kde sa diskutuje o pridelení bytov, alebo sa ich môže zúčastniť len po odsúhlasení žiadosti daným orgánom. Občan tak nemá možnosť kontroly a vyjadrenia sa k prideleniu mestského bytu.
- Samospráva nezverejňuje zoznam žiadateľov o byt a zoznam pridelených bytov.
- Samospráva nezverejňuje informácie o počte voľných miest (a počte žiadateľov) vo svojich sociálnych zariadeniach na svojej webovej stránke. Záujemca o umiestnenie tak nevie, aká je možnosť získať v danom sociálnom zariadení miesto.

Personálna politika

- Realizovať výberové konania aj na miesta referentov.
- Upraviť riešenie konfliktu záujmov členov výberovej komisie a trvalo ho zverejniť.
- Výberové konania sprístupniť verejnosti.
- Zaviest' zákaz menovať blízke osoby a zamestnancov iných spoločníkov týchto obchodných spoločností za zástupcov obce do obchodných spoločností s majoritou obce.
- Zverejňovať informácie o konaní výberového konania min. 7 dní vopred na internetovej stránke obce.
- Zaslať uchádzačom a trvalo zverejniť na internetovej stránke obce zápisnice z výberového konania obsahujúce min. charakteristiku obsadzovaného miesta, dátum zverejnenia informácie o voľnom pracovnom mieste, počet a mená uchádzačov, mená, priezviská a titul členstva členov v komisii, sumárne hodnotenie komisie a poradie uchádzačov po hodnotení.

Najčastejšie nedostatky

- Samospráva nezverejňuje zápisnice z výberových konaní obsahujúce informácie o uchádzačoch, zložení komisie a hodnotení uchádzačov na svojej webovej stránke. Občan tak nemá informácie potrebné pre posúdenie oprávnenosti výberu úspešného uchádzača na obsadzovanú pozíciu.

Etika a konflikt záujmov

- Prijat' Etický kódex volených predstaviteľov obce a Etický kódex zamestnancov obce a obecných organizácií.
- Predkladať rozšírené majetkové priznania starostu a poslancov (napr. v štruktúre projektu Politikaopen od Aliancie Fair-play) a zverejňovať ich spolu s potvrdením o podanom daňovom priznaní na internetovej stránke obce minimálne počas výkonu verejnej funkcie.
- Zaviest' Etický kódex zamestnancov, ktorý bude obsahovať: deklaráciu majetkových, peňažných alebo iných vlastníckych pomerov; riešenie konfliktu záujmov; úpravu zneužívania svojho postavenia, služobných informácií a dôvery nadriadeného na získanie neoprávnených výhod pre seba alebo svojich blízkych; úpravu využívania verejných prostriedkov na osobný prospech; úpravu prijímania darov, výhod a pod.; úpravu akceptovaného správania a konania po skončení pracovného pomeru; sankcie v prípade porušenia ustanovení kódexu.
- Zaviest' systém monitorovania členstva zamestnancov v riadiacích, kontrolných alebo dozorných orgánoch iných právnických osôb.
- Zaviest' systém monitorovania zamestnancov a ich rodinných príslušníkov z titulu vlastníctva nejakého podielu alebo postavenia spoločníkov v súkromných spoločnostiach.

- Zaviest' systém profesionálneho a nestranného mechanizmu podpory, presadzovania a vyhodnocovania etického správania zamestnancov na úrovni obce (napríklad vo forme etického kancelára a odvolacieho orgánu k jeho rozhodnutiam).
- Zaviest' osobitný režim riešenia sťažností spojenými s porušením etického kódexu (zabezpečené chránené oznamovanie nekalých praktík na pracovisku – whistleblowing)
- Na internetovej stránke obce trvalo zverejniť všetky dokumenty týkajúce sa personálnej politiky – pracovný poriadok aj etické kódexy.
- Na internetovej stránke obce trvalo zverejniť zápisnice zo zasadnutí komisie OcZ na ochranu verejného záujmu na internetovej stránke obce.
- Zverejniť na webe obce zoznam príjmov a výdavkov starostu/primátora za volebnú kampaň.
- Zaviest' trvalý a verejný mechanizmus na nahlasovanie nekalých praktík, ako napr. hotlinka či online formulár a pravidelne podnety vyhodnocovať

Najčastejšie nedostatky

- Samospráva nemá vytvorený etické kódexy pre svojich zamestnancov a volených predstaviteľov.
- Samospráva nemá zverejnené majetkové priznania primátora (starostu) a poslancov samosprávy. Občan tak nedokáže zistiť prípadné nezrovnalosti a odhaliť nezákonné nadobudnutie majetku svojimi volenými zástupcami.

Územné plánovanie a stavebný úrad

- Do tvorby územného plánu zapojiť čo najväčší počet obyvateľov obce.
- Zaviest' zásady všeobecnej zrozumiteľnosti pri územnoplánovacej dokumentácii obce.
- Zaviest' kriteriálnu metodiku posudzovania a zásadu jednotnej aplikačnej praxe (zásada materiálnej rovnosti) pri porovnateľných stavebných zámeroch.
- Zaviest' elektronickú podateľňu a elektronický register žiadostí v stavebnom konaní.
- Trvalo zverejniť na internetovej stránke obce územný plán a územnoplánovacie podklady (napr. urbanistické štúdie).
- Informácie o pripravovaných zmenách a doplnkoch územného plánu medializovať aj prostredníctvom obecných médií a v miestnej tlači.
- Na úradnej tabuli a na internetovej stránke obce zverejniť informácie o každej žiadosti o územné rozhodnutie resp. stavebné povolenie doručené obci + archív takýchto žiadostí.
- Využívať inštitút dočasnej úradnej tabule (§ 26 zákona 71/1967 Zb. o správnom konaní) a začiatky všetkých konaní umiestňovať na mieste investície a súčasne ich trvalo zverejniť na internetovej stránke obce.

Najčastejšie nedostatky

- Samospráva nemá vytvorenú elektronickú evidenciu žiadostí v stavebnom konaní s možnosťou sledovania stavu žiadosti.

Obecné podniky a investície

- Pri menovaní zástupcov obce do obchodných spoločností s majoritou obce a do rozpočtových a príspevkových organizácií obce zaviesť rovnaké pravidlá ako pri prijímaní zamestnancov obce.
- Na internetovej stránke obce aj spoločnosti trvalo zverejňovať výročné správy, zakladacie (zriaďovacie) listiny, kontrakty s mestom a vedenie (resp. zloženie orgánov).
- Nevytvárať ďalšie obchodné spoločnosti takýchto spoločností.

Najčastejšie nedostatky

- Výročné správy obchodných spoločností samosprávy nie sú zverejnené na webovej stránke samosprávy. Občan tak nemá možnosť kontroly nakladania s prostriedkami samosprávy v rámci danej obchodnej spoločnosti.
- Samospráva na svojej webovej stránke nemá zverejnené životopisy manažérov svojich obchodných spoločností. Občan tak nemá možnosť odkontrolovať vhodnosť a odbornosť pracovníka na danej pozícii.

Ako zverejňovať zmluvy, faktúry a objednávky

- Zverejňovať zoznamy zmlúv, faktúr a objednávok za všetky dostupné roky v jednom súbore (Excel, CSV, XML). Účelom zverejňovania takýchto zoznamov v jednotných dokumentoch je uľahčenie vyhľadávania, umožnenie rýchleho prezretia metaúdajov o veľkom počte dokumentov, a teda zrýchlenie a zefektívnenie zabezpečenia prístupu verejnosti k zmluvám, objednávkam a faktúram. Zároveň takýto prístup k dátam umožňuje rýchle analyzovanie nakladania s verejnými financiami a umožňuje porovnávanie v čase.
- Zoznam zmlúv by mal obsahovať jasne určené dátumy podpisu zmluvy, jej zverejnenia a jej účinnosti; identifikovateľný názov protistrany, spoločne s IČO (v prípade fyzických osôb dbať na ochranu osobných údajov); čo najšpecifickejšie identifikovateľný predmet zmluvy; cenu, pričom v prípade, že ide o zmluvu, ktorej celková čiastka nie je pri podpise identifikovateľná, uviesť spôsob akým je cena vypočítavaná; číslo zmluvy; čísla faktúr, ktoré boli vystavené na základe danej zmluvy; čísla dodatkov k zmluve.
- Zoznam faktúr by mal obsahovať informáciu o dátume vystavenia faktúry, jej splatnosti, doručenia a zaplatenia; čo najšpecifickejšie definovaný predmet; cenu; zmluvu a/alebo objednávku, z ktorej daná faktúra vyplýva; názov protistrany, IČO protistrany.
- Zoznam objednávok by mal obsahovať všetky dostupné dáta, ktoré sa nachádzajú v profiloch jednotlivých objednávok na webovom sídle ŽSK: Číslo objednávky; Predmet; Hodnotu; Zmluvu, z ktorej objednávka vyplýva; Informácie o dodávateľovi; IČO dodávateľa a Dátum zverejnenia.
- V prípade faktúr a objednávok, ktoré sú na stránke zverejňované štruktúrované, v podstate postačuje preklopenie súčasného zoznamu dostupného na webovej stránke do stiahnuteľného súboru.
- Zoznam žiadostí o pridelenie dotácie obsahujúci informácie o subjekte, ktorý žiadosť podával (vrátane miesta sídla subjektu), dôvod žiadosti (podpora podujatia, pamätná tabuľa,...), kto o pridelení dotácie rozhodoval (predseda VÚC, komisia,...), pridelenú dotáciu, dátum podania žiadosti a dátum rozhodnutia o pridelení alebo nepridelení dotácie. Zoznam by mal byť k dispozícii na stiahnutie vo formáte XLSX, CSV a/alebo XML a aktualizovaný raz mesačne, alebo podľa potreby.

2.5. Odporúčania pre verejné firmy

Osemdesiatka významných slovenských štátnych, mestských a župných spoločností hospodári ročne dovedna s **9,5 miliardami eur**. Vyššia transparentnosť a otvorenosť verejných firiem umožňuje efektívnu verejnú kontrolu, znižuje riziká neefektívneho miňania verejných prostriedkov a zmešuje priestor pre korupciu. Preto odporúčania¹⁷ Transparency pre verejné firmy sú nasledovné:

Hospodárske ukazovatele

- Na internetovej stránke spoločnosti precízne a dostupne zverejňovať základné aktuálne informácie o spoločnosti ako sú vlastníci a ich podiely, predmet činnosti, obrat a základné dokumenty ako sú výročné správy, výkaz ziskov a strát či súvaha.
- Zaviest' online register finančných i nefinančných indikátorov výkonnosti firiem. Z finančných by mali byť kľúčové obrat, hospodársky výsledok, návratnosť investície, výška prípadných štátnych dotácií, z nefinančných počet zamestnancov, objem tovarov či rozsah služieb, resp. počet klientov. Časť by sa týkala plátov a odmien manažérov, štatutárov i priemerných plátov zamestnancov. Firmy by mali databázu údajov obnovovať štvrťročne.
- Od firiem žiadať vypracovanie každoročných plánov s konkrétnymi ukazovateľmi, ktoré má firma na konci roka dosiahnuť. Firmy by vo výročných správach museli uviesť, ako a prečo plány ne/splnili.
- Spracovať dokument obsahujúci manažment rizík, v ktorom spoločnosť popíše riziká, ktoré jej v sektore hrozia, ako i varianty možných riešení.
- Procesy v spoločnosti pravidelne preverovať vnútorným i externým auditom v intervale odvíjajúcom sa i od veľkosti a prostriedkov spoločnosti.

Komunikácia, zverejňovanie informácií

- Voči verejnosti a novinárom požadujúcim informácie vystupovať otvorene a pohotovo, pretože majú právo zaujímať sa o to, ako firma spravuje štátny, mestský či župný majetok, resp. majetok nadobudnutý štátnou investíciou.
- Na stránke proaktívne zverejniť kontakt na podávanie infožiadostí ako i primárny kontakt na komunikáciu s verejnosťou, napríklad na priania a sťažnosti.
- Všetky povinne zverejňované zmluvy by mali byť tabuľkovo zoradené prehľadne s ľahkým vyhľadávaním medzi zmluvami aj v rámci zmluvy. Zmluvy by sa mali dať vyhľadávať a triediť podľa protistrany, dátumu aj sumy, obsahovať by mali všetky prílohy a malo by sa v nich dať aj vyhľadávať a kopírovať z nich.
- Zverejňovať v plnom znení aj čo najviac zmlúv, ktoré sa týkajú predmetu podnikania a činností zapísaných v obchodnom registri.
- Informácie o faktúrach a objednávkach zverejňovať tak, aby sa dali vyhľadávať a triediť podľa protistrany, dátumu aj sumy.

¹⁷ Zdroj: Svetová banka, OECD, TIS

Verejné obstarávanie

- Pri verejnom obstarávaní používať súťažné postupy (najmä verejnú súťaž) a pri štandardizovaných predmetoch elektronické aukcie, pokiaľ to charakter predmetu dovoľuje.
- Uverejňovať súťažné podklady na stránke okamžite po zverejnení verejného obstarávania a počas neobmedzeného časového obdobia. Uverejňovať všetky informácie o zákazkách tak, aby k nim bolo možné priradiť následné zmluvy, objednávky a faktúry.
- Pravidelne používať elektronické aukcie pre predajoch či prenájnoch majetku.
- Zverejňovať na internetovej stránke plány na predaj a prenájom majetku, samotnú ponuku a aj zápisnice z výberovej komisie na predaj majetku.
- Pri väčších predajoch a prenájnoch majetku otvoriť výberové komisie aj verejnosti.

Personalistika

- Zverejňovať na internetovej stránke mená vrcholového manažmentu, ako aj členov štatutárnych a dozorných orgánov, vrátane ich štruktúrovaných životopisov.
- Zaviesť povinné výberové konania na manažérske pozície s dôrazom na minimálne profesionálne a odborné kritériá a na otvorenú súťaž uchádzačov, ideálne manažovaných profesionálnymi agentúrami.
- Povinne zverejňovať zmluvy manažérov a štatutárov, vrátane platov, odmien a schémy odstupného.
- Zaviesť a zverejniť metódu odmeňovania manažérov a štatutárov. Zverejňovať účasť štatutárov na rokovaníach.
- Výberové konania používať pri obsadzovaní čo najväčšieho počtu pozícií. Informáciu o voľnom pracovnom mieste zverejňovať na internetovej stránke spoločnosti i na externých tematických portáloch. Výsledky výberového konania zverejňovať na internetovej stránke.

Etika a konflikt záujmov

- Zaviesť verejné etické kódexy, vrátane mechanizmov pre ochranu whistleblowerov (nahlásovatelia nekalých praktík).
- V etickom kódexe alebo v samostatnom dokumente spracovať protikorupčný program, v ktorom spoločnosť identifikuje riziká korupcie a klientelizmu, s ktorými sa môžu jej predstavitelia stretnúť a popíše mechanizmy, ako im predchádzať.
- Evidovať a zverejňovať počty prepustených a pokutovaných zamestnancov, ako aj prípady nedodržiavania etického kódexu a firemnej kultúry.
- Vo výročných správach uvádzať register konfliktov členov dozorných rád či vyššieho manažmentu (ich členstvo v radách iných firiem, členstvo v politických stranách či iné politické funkcie).

Dotácie a charita

- Zaviest' povinné zverejňovanie sponzoringu, grantov a dotácií, ktoré firma poskytuje, vrátane asignácie časti z dane z príjmu. Informácie by mali obsahovať obdarovaný subjekt, výšku daru/dotácie a jej účel. Zverejňovať by sa mala aj nefinančná podpora.
- Firmy by mali na webe zverejniť aj pravidlá, na základe ktorých sa môžu uchádzači dozvedieť o možnosti získať od spoločnosti podporu.
- Zverejňovať na stránke aj archív pridelených dotácií, darov a sponzoringu vrátane neúspešných žiadateľov. Zverejňovať takisto aj čierny zoznam grantistov, ktorí nedodrжали podmienky.
- V prípade, ak žiadne dary, dotácie, sponzoring, bartre alebo asignáciu časti z dane spoločnosť neposkytuje, mala by o tom potenciálnych uchádzačov ako i verejnosť informovať na svojej stránke.

Kam nahlásiť korupciu?

<p>Úrad vlády SR Sekcia kontroly a prevencie korupcie Odbor kontroly a prevencie korupcie Námestie slobody 1 813 70 Bratislava</p> <p>fax: 02/ 572 95 575 e-mail: bpk@vlada.gov.sk Anti-korupčná linka: 0800 111 001</p> <p>www.bojprotikorupcii.vlada.gov.sk</p>	<p>Odbor v oblasti prevencie korupcie najmä:</p> <ul style="list-style-type: none"> - úzko spolupracuje s orgánmi štátu, ktoré plnia úlohy v oblasti boja proti korupcii, - pomáha organizovať a koordinovať spoločné činnosti orgánov, ktoré plnia úlohy boja proti korupcii, - spolupracuje pri príprave a presadzovaní projektov zameraných na minimalizáciu a elimináciu korupcie v oblasti verejnej správy, - prijíma a monitoruje podania poukazujúce na korupčné správanie a spolupracuje v tejto oblasti s orgánmi činnými v trestnom konaní (Prezídium Policajného zboru SR, Generálna prokuratúra SR), - zabezpečuje vzdelávaciu činnosť v oblasti prevencie korupcie pre zamestnancov štátnej správy.
<p>Ministerstvo vnútra SR Prezídium Policajného zboru národná kriminálna agentúra (NaKA)</p> <p>Pribinova 2 812 72 Bratislava www.minv.sk</p>	<p>NaKA je špecializovaná na boj proti najzávažnejším formám trestnej činnosti, najmä trestnej činnosti páchanej organizovanými skupinami a zločineckými skupinami, korupčnej trestnej činnosti, drogovej kriminalite, finančnej kriminalite (trestné činy proti majetku a trestné činy hospodárske, vrátane trestných činov poškodzovania finančných záujmov Európskych spoločenských).</p>
<p>Národná kriminálna agentúra P PZ národná protikorupčná jednotka</p> <p>www.minv.sk</p>	<p>Národná protikorupčná jednotka je príslušná pre odhaľovanie a vyšetrovanie všetkých trestných činov korupcie (prijímanie úplatku, podplácanie, nepriama korupcia a volebná korupcia), s výnimkou trestných činov korupcie páchaných príslušníkmi Policajného zboru, v prípade ktorých je vecne príslušný úrad inšpekčnej služby sekcie kontroly a inšpekčnej služby Ministerstva vnútra SR.</p>
<p>Kontaktné adresy národnej protikorupčnej jednotky:</p>	
<p>expozitúra Bratislava Račianska 45 812 72 Bratislava tel.: 09610 56371 fax: 09610 59151 e-mail: korupcia@minv.sk</p>	<p>expozitúra Západ Osvaldova 1 949 01 Nitra tel.: 096130 6601 fax: 096130 6609 e-mail: korupcia@minv.sk</p>
<p>expozitúra Stred Partizánska cesta 106 974 64 Banská Bystrica</p> <p>tel.: 096160 6601 fax: 096160 6609 e-mail: korupcia@minv.sk</p>	<p>expozitúra Východ Rastislavova 69 040 01 Košice</p> <p>tel.: 096196 6001 fax: 096196 6009 e-mail: korupcia@minv.sk</p>

INVESTUJTE DO LEPŠIEHO SLOVENSKA

Nie každý úplatok
je iba bonboniéra

Podporte boj proti korupcii
pre lepšie Slovensko!

PRIDAJTE SA

Podporiť Transparency International Slovensko znamená zasadiť sa za lepšie Slovensko. Pridajte sa k tým, ktorí veria, že je našou osobnou zodpovednosťou niečo zmeniť.

FINANČNÁ PODPORA

Náš boj proti korupcii by sa nezaobišiel bez pomoci našich podporovateľov. Ak je Vám naša činnosť sympatická, pomôžte nám, prosím prostredníctvom finančnej podpory. Aj vďaka Vášmu daru budeme môcť naďalej robiť našu prácu odborne, nezávisle a pohotovo. Váš dar, akýkoľvek malý alebo veľký, pre nás okrem finančnej pomoci predstavuje aj obrovskú morálnu podporu, ktorú si veľmi vážime.

Váš jednorazový dar či pravidelnú podporu nastavíte úplne jednoducho tu:
transparency.darujme.sk/124

NEFINANČNÝ DAR

Rovnako ako finančný príspevok je pre nás dôležitá aj nefinančná podpora. Podporte nás nefinančným darom a pomôžte nám naplňať naše poslanie! Pomôže nám napríklad preplatenie nákladov na tlač, preklad materiálov, poskytnutie kancelárskych potrieb či priestor na semináre alebo konferencie. Uvítame zdieľanie skúseností či odborné poradenstvo poskytnuté zdarma či za výhodnejšie podmienky.

Pre viac informácií nás kontaktujte na:
www.transparency.sk/sk/podporte-nas/
podporte@transparency.sk

TRANSPARENCY
INTERNATIONAL
SLOVAKIA